SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

PRENUMERATA KWARTALNA 10 ZŁOTYCH.

NUMER POJEDYŃCZY 1 ZŁOTY.

KONTO CZEKOWE P. K. O. Nr. 1520

REDAKCJA
WARSZAWA, PLAC NAPOLEONA 7
TELEFON 225-50

ADMINISTRACJA
WARSZAWA, ŚW. KRZYSKA 13 m. 15
TELEFON 442-63.

Ceny ogłoszeń: Wolne miejsce na pierwszej str. okładki lub strona w tekście: **450 zł.** — 1/2 str. **225 zł.** — 1/4 str. **112 zł. 50 gr.** Poza tekstem za stronę: **300 zł.** — 1/2 str. **150 zł.**, 1/4 str. **75 zł.** **Publikacje bilansów o 50% drożej.** Ogłoszenia instytucyj komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji o 25% taniej) za str. **200 zł.** 1/2 str. **100 zł.** — 1/4 str. **50 zł.**

Redaktor — Dr. Maurycy Zdzisław Jaroszyński.

Komitet Redakcyjny: *Aleksander Bogusławski, Dr. H. Le Brun, Dr. Władysław Dalbor, Wacław Gajewski, Władysław Korsak.*

ROK XIV. WARSZAWA, 21 LUTEGO r. 1932 Nr. 8

TREŚĆ Nr. 8: Uchwały Rady Związku Powiatów w sprawie projektu ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu teryt. Egzekucje do majątku związku komunalnego — *J. Zaboklicki.* Projekt ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. Sprawy bieżące. Sprawy gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych: a) Moment celowości gospodarczej przy udzielaniu pożyczek — *W. L.* b) Głosy czytelników: Dlaczego gminy nie likwidują zobowiązań gm. kas pożyczkowo-oszczędnościowych — *J. K.* Wiadomości zagraniczne. Wiadomości gospodarcze. Poradnik. Komunikaty.

Wszystkie Instytucje Samorządowe winny umieszczać ogłoszenia (konkursy, przetargi, statuty, obwieszczenia i t. p.) w ich własnym organie, tygodniku „SAMORZĄD", przesyłając je do Samorządowego Instytutu Wydawniczego Sp. z o. o. w Warszawie. Warszawa, Świętokrzyska 13. 8-52.

Uchwały Rady Związku Powiatów

w sprawie projektu ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego

Rząd wniósł do Sejmu znany już Czytelnikom projekt ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego. Marszałek Sejmu zwrócił się m. in. do Związku Powiatów z wezwaniem do wypowiedzenia opinji o projekcie. Uczyniła to Rada Związku, zebrana na posiedzeniu w dniu 13 b. m. Z natury jednak rzeczy Rada ograniczyć musiała swoje uchwały do kwestyj zasadniczych lub szczególnie interesujących z punktu widzenia samorządu powiatowego, pomijając szczegóły, sposób sformułowania i t. p. liczne kwestje, które mogą budzić zastrzeżenia. Opinje swoje ujęła Rada w formę zastrzeżeń, nie formułując swego stanowiska w tych wypadkach, w których opinja Rady pokrywa się zasadniczo ze stanowiskiem projektu.

Uchwalone rezolucje podajemy poniżej z krótkiem uzasadnieniem, zaznaczając, że głosowane były tylko rezolucje, uzasadnienie zaś jest oświetleniem sprawy przez referenta.

I. Zakres ustawy winien być ograniczony do załatwienia tylko najpilniejszych konieczności w ustroju samorządowym, za które Rada uważa:

a) ujednolicenie w całej Polsce zasadniczego typu gminy wiejskiej, mianowicie gminy zbiorowej;

b) przywrócenie samorządu powiatowego w województwach południowych, przez rozciągnięcie na ten teren mocy obowiązującej dekretu, obowiązującego w województwach centralnych i wschodnich;

c) zniesienie zgromadzeń gminnych w Kongresówce i

d) unormowanie instytucyj komisarycznych zarządów.

Uzasadnienie: Na tem stanowisku Związek Powiatów stoi konsekwentnie od r. 1923 z tą różnicą, że na tle doświadczeń kryzysowych dodano punkt d). Rada uznaje, że

a) częściowe zmiany ustroju, obejmujące jednak swym zakresem całość za-

gadnień ustroju, jakie zawiera projekt rządowy, dają w efekcie konstrukcję bardzo niejednolitą — wbrew zamierzeniom autorów (przez wprowadzenie jednolitych zmian do niejednolitych zrębów organizacyjnych samorządu nie osiąga się bowiem jednolitości);

b) unormowanie tak licznych problemów, z jakiemi spotykamy się w projekcie, wychodzi w niejednym wypadku z nieprzesądzonych dotychczas zasad, dotyczących wewnętrznego ustroju Państwa co jest rzeczą zbyt ryzykowną; zależnie bowiem od rezultatu prac nad reformą konstytucji, nowy porządek prawny wprowadzony przez ustawę, może znowu wymagać zmian, bodaj bardzo gruntownych;

c) wiele z problemów, które usiłuje załatwić projekt, nie dojrzało jeszcze do rozstrzygnięcia (np. generalne rozstrzygnięcie sprawy zawodowości, kolegjalności, niektóre normy o nadzorze i t. p.);

d) załatwienie niektórych spraw, dotykających innych dziedzin, nie może być dokonane w sposób właściwy bez r ó w n o c z e s n e g o uregulowania tych innych dziedzin (zawodowość organów wykonawczych, sprawy pracownicze i t. p. — bez generalnego unormowania praw i obowiązków urzędników komunalnych);

e) w okresie tak ciężkiego kryzysu, w jakim żyjemy, należy zmian unikać, ograniczając się do koniecznego minimum.

Pomimo takiego stanowiska co do zakresu ustawy, Związek, chcąc się przyczynić do wszechstronnego wyświetlenia sprawy, wypowiada się merytorycznie w niektórych sprawach szczegółowych, leżących poza zakresem, który Związek uważa za właściwy.

II. Ustawa winna nałożyć na Rząd obowiązek ogłoszenia jednolitych, autentycznych tekstów ustaw o ustroju samorządu, zmienionych przez nową ustawę. Moment wejścia w życie nowego ustroju na poszczególnych terenach należy związać z momentem ogłoszenia jednolitych tekstów.

Uzasadnienie: Projektowane zmiany dotykają ogromnej większości dotychczas obowiązujących norm, ale ich przeważnie nie znoszą ani nie zastępują nowem sformułowaniem. Stąd po wejściu w życie ustawy szerokie sfery obywateli, nie wyłączając bardziej oświeconych, zainteresowane ustawą, nie będą miały żadnej możności zorjentowania się w tem, co obowiązuje, władze zaś i sądy spotkają się z miejsca z tysiącznemi wątpliwościami, które będą musiały rozstrzygać. Prywatne kompilacje niewiele w tej mierze pomogą. Dlatego koniecznem jest ogłoszenie tekstów autentycznych. Trudności prawne rozwiązuje upoważnienie Prezydenta Rzeczypospolitej zgodnie z art. 44 Konstytucji.

III. Przymus przyjmowania mandatów można uznać za uzasadniony jedynie przy wyborach do organów gromady.

Uzasadnienie: Zasadniczo przymus jest niewskazany, bo zmierza w rezultacie do obniżenia poziomu organów komunalnych. Należy go zostawić wzgl. wprowadzić jedynie w gromadzie ze względów czysto praktycznych, albowiem bez niego może się zdarzyć sytuacja, w której niema kogo wybrać.

IV. Równocześnie z wejściem w życie niniejszej ustawy winno nastąpić uregulowanie osobną ustawą ogółu stosunków prawnych urzędników komunalnych łącznie z zawodowymi członkami organów zarządzających. Sprawy zaopatrzenia emerytalnego tych ostatnich winny być z niniejszej ustawy całkowicie wyeliminowane.

Uzasadnienie: Projekt przesądza niektóre fragmenty, dotyczące stosunków prawnych pracowników komunalnych i zawodowych członków zarządów, co bez przesądzenia całości tych stosunków, a nawet prawnego c h a r a k t e r u stosunku służbowego urzędnika (publiczno czy prywatno prawny) stwarza sytuację niemożliwą.

V. Ustawa winna sformułować zasady, według których rozporządzenie wykonawcze określi wymogi wykształcenia teoretycznego i praktycznego dla zawodowych członków zarządów tudzież dla urzędników komunalnych.

Uzasadnienie: Projekt zawiera pod tym względem czysty blankiet dla Ministra Spraw Wewnętrznych. Stworzy to w rezultacie z m i e n n o ś ć stawianych wymogów, zależnie od chwilowych sytuacyj i indywidualnych poglądów ministrów i ministerjalnych referentów. Stan taki nie godzi się z samą instytucją z a w o d o w o ś c i, która musi być oparta na trwałości i stałości. Powtóre, co jest rzeczą najistotniejszą, uniemożliwi przygotowywanie się na dłuższą metę kadr zawodowców w samorządzie. Gdy zaś z drugiej strony zupełna sztywność wymogów, sprecyzowanych w ustawie, byłaby niewskazana, należy przeto określić w ustawie przynajmniej grupy kryterjów, według których rozporządzenia wykonawcze konstruować będą szczegółowe wymogi (np. wskazać, jako na te kryterja: szkoły, kursy, stage na pewnych stanowiskach w służbie samorządowej i rządowej i t. p.).

VI. Art. 49 projektu zawiera n i e o g r a n i c z o n e pełnomocnictwa u s t a w o d a w c z e dla Ministrów Spraw Wewnętrznych i Skarbu w sprawie unormowania problemu przedsiębiorstw komunalnych. Rada uznaje takie pełnomocnictwa za prawnie niedopuszczalne i praktycznie niecelowe. Należy przeto udzielić w ustawie odpowiednich pełnomocnictw P r e z y d e n t o w i R z e c z y p o s p o l i t e j zgodnie z art. 44 ust. 6 Konstytucji.

Uzasadnienie: W art. 49 chodzi nietylko o normy porządkowe, które słusznie należałoby przekazać rozporządzeniom, ale także o normy zasadnicze, dotyczące tworzenia i znaczenia przedsiębiorstw. Jest to funkcja bezwątpienia ustawodawcza, i to bardzo głęboko sięgająca zarówno w ustrój samorządu, jak w ustawodawstwo cywilne. Gdy zaś z drugiej strony zachodzi pilna potrzeba stworzenia takich norm zasadniczych, których w polskiem ustawodawstwie brak zupełny, należy je przewidzieć, odsyłając jednak do drogi rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej. Poza względami konstytucyjnemi taką drogę postępowania dyktują również momenty praktyczne, albowiem zasadnicze normy winny być o ile możności stałe i trwałe, czego nie może zapewnić droga rozporządzeń ministerjalnych.

VII. Art. 52 m. in. zezwala władzom nadzorczym przeprowadzać kontrolę faktyczną dobrowolnych zrzeszeń samorządowych, jak np. Związek Powiatów. Nie podnosząc przeciwko samej zasadzie zastrzeżeń, Rada uznaje jednak za konieczne ograniczenie tego rodzaju, żeby centralne zrzeszenia samorządowe mogły być kontrolowane wyłącznie na zlecenie Ministra Spraw Wewnętrznych.

VIII. W celu uproszczenia i ujednolicenia czynności inspekcyjnych, sprawowanych przez władze powiatowe nad gminnemi, art. 53 winien nadać starostom prawo używania funkcjonarjuszów pow. związku komunalnego (inspektor samorządu gminnego) także do przeprowadzania inspekcji w poruczonym zakresie działania gmin.

Uzasadnienie: W tezie VIII chodzi o uproszczenie w organizacji inspekcji w gminach, co jest tem łatwiejsze, że inspektor samorządu gminnego, jako urzędnik komunalny, pozostaje także w dyspozycji starosty, jako przewodniczącego wydziału powiatowego.

IX. Art. 55 należy zmienić i uzupełnić w tym kierunku, że złożenie z urzędu członków organów zarządzających może nastąpić tylko po przeprowadzeniu formalnego postępowania dyscyplinarnego, umożliwiającego obronę, prowadzoną przez samego oskarżonego, lub ustanowionego przez niego zastępcę.

Uzasadnienie: Zastrzeżenie powyższe nie dotyczy projektowanej kompetencji do składania z urzędu, a jedynie strony proceduralnej. Chodzi o to, aby istniały jednolite normy postępowania stosowane przez wszystkie władze nadzorcze. Normy takie, przynajmniej tymczasowo, dopóki sprawy nie ureguluje ustawa o stosunkach prawnych urzędników komunalnych, mogłyby się opierać na rozporządzeniu wykonawczem.

X. Kryterjum bezwzględne (mechaniczne) wydzielania miast na całym obszarze Polski winna stanowić liczba 50.000 mieszkańców. W granicach ludności 25 — 50.000 Radzie Ministrów winno służyć prawo wydzielania miast zależnie od faktycznych, indywidualnie ocenianych stosunków.

Uzasadnienie: Sprawa powyższa nabiera aktualności w związku z rozciągnięciem dekretu o samorządzie powiatowym na województwa południowe, jak również ze względu na to, że po ostatnim urzędowym spisie ludności cały szereg miast, dotychczas niewydzielonych, przekroczy oficjalnie liczbę 25 tysięcy mieszkańców. Dotąd obowiązujący w b. dzielnicy rosyjskiej i pruskiej cenzus 25.000 mieszkańców, ustalony przed laty kilkudziesięciu dla Prus, nie odpowiada dzisiejszym stosunkom, w których — wskutek przeobrażeń w osiedleniu ludności i systemie gospodarczym — miasta 25-tysiączne są przeważnie typowemi miastami powiatowemi, związanemi pod każdym względem z życiem powiatu, a nie wyodrębnionemi centrami. Takiemi są faktycznie w dzisiejszym układzie stosunków miasta, liczące około 50 tysięcy mieszkańców.

XI. Rada wypowiada się przeciw:

a) niepołączalności mandatu członka wydziału powiatowego z mandatem członka zarządu gminnego z wyjątkiem członków zawodowych (art. 4, ust. 6),

b) zmianom w dotychczasowym stanie prawnym przez wprowadzenie cenzusu władania językiem polskim w słowie i piśmie dla członków rad powiatowych (art. 4 ust. 2 i art. 63) i wprowadzeniu cenzusu ukończenia szkoły powszechnej i „przepisanego przygotowania praktycznego", dla członków wydziałów powiatowych (art. 41), tam, gdzie takie cenzusy dotychczas nie obowiązują.

Uzasadnienie: Projekt nie zmienia zasadniczej konstrukcji samorządu powiatowego, jakkolwiek jest rzeczą uznaną, że niejedna z zasad, na której się owa konstrukcja opiera, budzi wiele wątpliwości. Z uwagi na tymczasowość całej reformy jest to stanowisko zupełnie słuszne. Skoro się jednak nie narusza zasad, chociażby wątpliwych, to tembardziej bez nieodpartej konieczności nie należy naruszać szczegółów. Niestety projekt to czyni i to w punktach szczególnie drażliwych.

XII. Ze względu na prowizoryczność i częściowość ustawy nie należy naruszać instytucji deputowanych powiatowych w woj. pomorskiem.

Uzasadnienie: Pominięcie w projekcie tej materji uzasadnia się tem, że dotyka ona niewyświetlonej należycie i zasadniczo niezdecydowanej kwestji zastępstwa przewodniczącego wydziału powiatowego w przyszłym, stałym ustroju samorządu.

XIII. Dla wyborów członków rad gminnych, terytorjum gminy powinno być podzielone na okręgi wyborcze, pokrywające się, o ile możności z granicami gromad, a w razie niemożności — obejmujące sąsiednie gromady (art. 10).

Uzasadnienie: Gminna ordynacja wyborcza winna być tak skonstruowana, ażeby ułatwiać wyborcom łączenie się na podstawie wspólnych interesów w stosunku do konkretnych zadań gminy a utrudniać łączenie się ich na podstawie abstrakcyjnych (z punktu widzenia zadań gminy) programach politycznych i t. p. Ku temu celowi zmierza zasada ograniczonego głosowania, przyjęta w projekcie. Jeżeli zaś, jak tego chce projekt, wszystkich wyborców (delegatów gromad) z c a ł e j wielkiej, nieraz bardzo wielkiej, gminy zbiorowej zgromadzimy w jednem kolegjum, wtedy będziemy mieli do czynienia z gromadą ludzi, niewiele mających wspólnych między sobą interesów, a nawet nie znających się nieraz z codziennego współżycia. Wobec tego zaś, że przy głosowaniu jakaś wspólna platforma znaleźć się musi, zachodzi wielka obawa, że będzie nią oderwany od rzeczywistości gminnej program polityczny czy narodowościowy. Jeżeli zaś gminę podzielimy na możliwie małe okręgi, wtedy stwarzamy wiele szans w tym kierunku, że skupienie się wokół pewnych kandydatów nastąpi na tle stosunku do konkretnych zagadnień, które organa gminne będą miały rozwiązać.

XIV. W gminach wiejskich, liczących nie więcej 10.000 mieszkańców, kolegjalny zarząd gminy winien być fakultatywny, a nie obligatoryjny, przyczem większość atrybucyj, przewidzianych w. . . . art. projektu dla kolegjalnego zarządu powinna należeć w tych gminach do rady gminnej.

Uzasadnienie: Chodzi o możliwą prostotę form organizacyjnych. Jeżeli rada gminna jest nieliczna, jak w gminach do 10 tys. mieszkańców, wtedy z powodzeniem może ona radzić i uchwalać o sprawach, zastrzeżonych w art. 31 dla kolegjalnego zarządu.

XV. Uregulowanie obowiązków publiczno-prawnych po zniesionych obszarach dworskich w województwach zachodnich winno być przeprowadzone w samej ustawie, a nie odesłane do porozumienia między właścicielem obszaru a gminą.

Uzasadnienie: Chodzi tu nieraz o sprawy publiczne pierwszorzędnej doniosłości (opieka społeczna). Muszą więc one być uregulowane według jednolitych zasad.

XVI. Gromada powinna stanowić obowiązkową na całym terenie Rzeczypospolitej jednostkę samorządu terytorjalnego. Gromadom, jako korporacjom prawa publicznego, winno być nadane prawo chociażby minimalnego obciążania mieszkańców daninami publicznemi.

Uzasadnienie: Gromada jest potrzebna dla spełniania zadań publicznych ściśle lokalnego charakteru. Ta potrzeba zachodzi wszędzie, więc wszędzie istnieć powinna gromada z mocy ustawy. Pozatem dopiero gromada utrwalić może gminę zbiorową, stanowiąc konieczną podbudowę tej ostatniej.

XVII. W miejscowościach b. dzielnicy rosyjskiej, których liczba mieszkańców nie przewyższa 300 osób, organem stanowiącym gromady winno być zebranie gromadzkie. W gminach województw zachodnich, w których dotychczas organem stanowiącym gminy było zebranie gminne, organem stanowiącym gromady powinno stać się zebranie gromadzkie.

Uzasadnienie: Chodzi tu również o możliwą prostotę organizacyjną. Na tych terenach więc, gdzie dzisiaj zebrania gromadzkie (gminne) istnieją, należy je pozostawić, ograniczając jednak do gromad mniejszych, a to ze względów technicznych. Wobec ubóstwa życia wiejskiego tworzenie rad gromadzkich we wsiach poniżej 300 mieszkańców byłoby niepotrzebnem komplikowaniem struktury.

Egzekucja do majątku związku komunalnego

Ostatnio żywo jest omawiana zarówno przez urzędowe czynniki miarodajne, jako też przez ogólno polskie reprezentacje związków samorządowych, sprawa wprowadzenia tych lub innych zmian do ustawodawstwa, normującego przepisy prawa, stosowane przy skierowaniu egzekucji do mienia, stanowiącego własność związku komunalnego.

Sprawa stała się szczególnie aktualną wobec załamania się w wielu wypadkach gospodarki samorządowej, a występuje ona niezmiernie ostro na terenach b. zaboru rosyjskiego (województwa centralne i wschodnie), gdzie judykatura sądowa nie przyznaje przywileju, ani w procesie, ani przy egzekucji, związkom komunalnym, traktując je i ich majątek narówni z majątkiem osób prywatnych.

Zaczniemy przedewszystkiem od skonkretyzowania w tej dziedzinie stanu prawnego w Polsce.

Według ustaw obowiązujących, egzekucja do majątku związku komunalnego może być prowadzona: a) przez władze sądowe (komornik), na podstawie przepisów streszczonych w odpowiednich ustawach postępowania cywilnego, względnie ordynacjach egzekucyjnych, różnych w każdej z trzech dzielnic scalonej Polski, i b) przez władze administracyjne na podstawie prawa z dn. 22 marca 1928 r., o postępowaniu przymusowem administracji, jednolitego dla całej Polski z wyjątkiem województwa Śląskiego.

Egzekucji prowadzonej przez organa władzy administracyjnej poruszać tu nie będziemy, zbytnio bowiem rozszerzyłby się temat niniejszego artykułu,

który ma na celu wyjaśnienie tylko stanu rzeczy i norm prawnych, obowiązujących przy egzekucji prowadzonej przez organa władzy sądowej, nie pretendując zresztą i w tym kierunku do wyczerpania tematu w całości.

W każdym z państw zaborczych obowiązywały różne w interesującej nas kwestji przepisy prawne. Obowiązywała jednakże we wszystkich trzech zaborach zasada, uznająca uprzywilejowane stanowisko samorządu zarówno w dziedzinie procesu cywilnego, jako też przy egzekucji.

W b. Monarchji Austrjackiej obowiązywał przepis § 15 ordynacji egzekucyjnej z roku 1896, który wykluczał możność skierowania egzekucji do majątku samorządu (poza przypadkiem urzeczywistnienia umownego prawa zastawu) bez uzyskania na to zgody władzy administracyjnej (nadzorczej).

Władza administracyjna natomiast, udzielając zgody na prowadzenie egzekucji do majątku komunalnego, powinna jednocześnie wskazać te części majątku komunalnego, które mogły być użyte na zaspokojenie wierzycieli bez nadwyrężenia interesów publicznych, których ochrona należy do gminy. Przepisy te obowiązują i dotychczas w Polsce, na obszarach b. zaboru austryjackiego.

W państwie pruskiem obowiązywał przepis, streszczony w dodatku do § 153 do powszechnej ordynacji sądowej (ks. I tyt. 24 § 41), który decyzję o skierowaniu egzekucji do majątku gminy wiejskiej i miejskiej uzależnia od porozumienia się władzy sądowej, nakazującej egzekucję, z nadzorczą władzą nad samorządem (Wydział Powiatowy wzgl. Województwo), pozostawiając ostateczną decyzję w tych sprawach Ministrowi Sprawiedliwości. Przepisy te i nadal obowiązują na terytorjum, które na mocy traktatu wersalskiego zostało przekazane Polsce (woj. Poznańskie, Pomorze i Śląsk).

Błędne jest natomiast szeroko rozpowszechnione mniemanie, że w Rosji samorząd nie korzystał z przywileju egzekucyjnego. Należy stwierdzić, że egzekucja do majątku samorządowego była tam również niemożliwa jak i do majątku państwowego. W tym względzie obowiązywały przepisy streszczone w księdze 3 Ustawy postępowania sądowego cywilnego (wyjątki od ogólnego trybu postępowania sądowego). Mianowicie, uwaga 1 i 2 do art. 1282 wyraźnie mówi, iż instytucje ziemskie, utworzone na zasadzie ustawy z roku 1890 oraz zarządy miejskie komunalne tych miast, w których wprowadzono w życie ustawę miejską z roku 1892, mają prawo wytaczać powództwa cywilne, tudzież mogą być zapozywane w sprawach majątkowych z zachowaniem przepisów, obowiązujących w stosunku do zarządów skarbowych.

Specjalnie, jeżeli chodzi o nasze województwa wschodnie (Wołyńskie, Poleskie, Nowogrodzkie, Wileńskie, częściowo Białostockie), gdzie funkcjonowały zarządy ziemskie (samorządy), tak zwane Stołypinowskie, to mamy przy tymże art. 1282 uwagę 5, która również i te zarządy ziemskie (komunalne) równa w prawach i przywilejach procesowych przed sądem — z zarządem skarbowym.

Na terenach b. Królestwa Kongresowego (obecnie województwa centralne), gdzie za czasów rosyjskich samorząd nie funkcjonował, nie mniej obowiązywał w stosunku do majątków tamtejszych miast i powiatów (gubernji), przepis art. 1612 U. P. C. (księga V. Tryb postępowania sądowego w Kraju Zakaukaskim oraz w gubernjach Warszawskiego Okręgu Sądowego i Nadbałtyckich), który mówi, „że wytoczenie powództwa i obrona w sprawach cywilnych w imieniu zarządów skarbowych i miejskich, szpitali, zakładów dobroczynnych, duchownych i innych instytucyj pozostających pod zarządem urzędów państwowych, jest obowiązkiem zarządów gubernjalnych, izb skarbowych, gubernjalnej i miejskiej rady dobroczynności publicznej i innych zarządów miejscowych, właściwych dykasteryj, a w braku tych — miejscowej zwierzchności każdej dykasterji. Pomienione sprawy prowadzone są przez prokuratorję".

W ten sposób i na terenach b. Kongresówki majątek komunalny, który tu figuruje jako pozostający pod zarządem urzędów państwowych, był również chroniony przed egzekucją i korzystał z tych samych przywilejów procesowych i egzekucyjnych, jak majątek państwowy.

Specjalnie co do przywilejów egzekucyjnych dla samorządów w b. Rosji obowiązywał, zresztą i obowiązuje obecnie lecz tylko już w stosunku do majątku państwowego (z pewnemi modyfikacjami wprowadzonemi w ustawodawstwie polskiem), przepis art. 1296 U. P. C., który mówi: „Celem wykonania wyroku, zapadłego przeciwko zarządowi skarbowemu, strona egzekwująca składa tytuł wykonawczy bezpośrednio temu zarządowi, który z mocy wyroku winien tenże wyrok wykonać".

Senat rosyjski w jednem z bardzo wczesnych swoich wyroków, bo jeszcze w 1877 r. (Nr. 245) wyjaśnił, iż wyroki wydane przeciwko instytucji, zrównanej pod względem procesualnym z zarządem skarbowym, ulegają wykonaniu w trybie art. 1296 U. P. C.! t. j., że samorząd korzysta z tych samych przywilejów egzekucyjnych, co i Skarb Państwa.

Należy przeto skonstatować, iż i w b. Cesarstwie Rosyjskiem sprawa egzekucji do majątku komunalnego, była należycie uporządkowana i o jakiejś „dzikiej egzekucji", jeżeli tak można powiedzieć, do niczem niechronionego majątku komunalnego, z jaką spotykamy się w Polsce obecnie na terenach byłego zaboru rosyjskiego, — mowy być nie mogło!

Tak stały sprawy te w państwach zaborczych. Jak się przedstawiają obecnie w Polsce?

Otóż na terenach b. zaborów austrjackiego i pruskiego, gdzie przewrót rewolucyjny i państwowy nie przeorał zbyt głęboko stosunków prawno-publicznych, gdzie samorząd pozostał w swej osnowie prawie nietknięty, prawa o przywilejach procesowych i egzekucyjnych samorządów — pozostały nietknięte. Natomiast, na terenach b. zaboru rosyjskie-

go — prawo to w stosunku do samorządów **w judykaturze sądów polskich zaginęło.**

Zapewne, nie można twierdzić, iż konstrukcja prawna, na której opierają się wyroki Sądu Najwyższego, nieuznające zasadniczo przywilejów samorządu, jako takich w Polsce na terenach b. zaboru rosyjskiego, jest błędna, lecz wyroki te są zbyt oderwane od życia, aby mogły się ostać na dłuższą metę.

Nie jest bowiem do pomyślenia utrzymanie stanu rzeczy, przy którym samorząd na terenach b. zaboru rosyjskiego tylko dla tego, że powstał z mocy polskiego Dekretu o samorządzie z 1919 r., a nie rosyjskiej ustawy z 1890 r. wzgl. 1892 r., nie mógł korzystać z przywilejów procesowych i egzekucyjnych, zawarowanych mu ustawą postępowania cywilnego, obowiązującą i nadal na tych ziemiach!

Stosunki te wymagają jaknajszybszej zmiany i uporządkowania!

Przechodząc do rozpoznania wyroków Sądu Najwyższego, które ugruntowały w naszej judykaturze zasadę zrównania procesowego i majątkowego samorządu z osobami prywatnemi, przytoczymy parę z nich, najwięcej charakterystycznych:

A więc mamy wyrok z 1922 r. Nr. 56, w którym Sąd Najwyższy mówi, iż „przepis o właściwości sądów ogólnych dla spraw, do których wpływają samorządowe związki komunalne miejskie, wzgl. Magistrat m. st. Warszawy, jako wprowadzony drogą kodyfikacji do U. P. C. z ustaw rosyjskich o samorządzie miejskim, wobec Dekretu o Samorządzie Miejskim (Dz. ust. Nr. 13 — 1919 r. poz. 140) nie ma zastosowania, sprawy więc takie podlegają właściwości sądów na zasadach ogólnych".

Dalej w wyroku Nr. 94 z r. 1923, Sąd Najwyższy wyjaśnia, iż „uwaga 2 do art. 1282 U. P. C., ze względu na swoją specjalną treść i pochodzenie, nigdy nie obowiązywała na obszarze b. Królestwa Polskiego i mogłaby jedynie obowiązywać, gdyby prawo z roku 1915 w przedmiocie rozciągnięcia statutu miejskiego z roku 1892 na b. Królestwo Polskie, kiedykolwiek było wprowadzone w wykonanie".

Znów w roku 1922 Nr. 137, mamy wyrok Sądu Najwyższego, który powiada, iż „uwaga I do art. 1289"), ustalająca przywilejowanie procesowe zarządów ziemskich) „została milcząco uchylona przez art. 2 Ust. 2 „P. C. przep. przech. do U. P. C." (obecnie odpowiada temu art. 6 Ustawy z dn. 16.VII.1925 r. o zmianach w urządzeniu sądownictwa przepisach post. cyw. i t. d.).

Nakoniec w orzeczeniu Sądu Najwyższego z 1923 r. (Nr. 94) znajdujemy tego rodzaju tezę: „Aczkolwiek ani art. 1282, ani art. 1612, U. P. C., który co do wyliczenia urzędów, jakie należy uważać za instytucje skarbowe na obszarze b. Królestwa Polskiego, jest poniekąd odpowiednikiem art. 1282 U. P. C., nie zostały wyraźnie uchylone przez przepisy przechodnie do U. P. C. z roku 1917, to jednak w myśl powszechnej zasady: „lex posterior derogat legi priori" milcząco uchylony został przepis art. 1612 U. P. C., który zarządy miejskie stawia narówni z zarządami skarbowemi".

Przytoczyliśmy tu kilka czołowych wyroków Sądu Najwyższego w sprawie nas interesującej — w transkrypcji komentarzy z wydania Ustawy post. Sąd. Cyw. Hoesika 1926 r. w opracowaniu W. Miszewskiego, Goldszteina. Wyroki te są i obecnie miarodajne przy rozstrzyganiu spraw o uprawnieniach procesowych i egzekucyjnych samorządów w Polsce na terenach b. zaboru rosyjskiego. Z orzeczeń tych jasno wynika, że judykatura sądowa w b. zaborze rosyjskim nie uznaje ani specjalnych uprawnień procesowych związków samorządowych na tamtejszych terenach (poza nowelą z 1928 r.), ani też przywilejów egzekucyjnych w stosunku do majątku stanowiącego własność samorządu, z jakich korzystał samorząd jako taki za czasów rosyjskich.

Pewien zwrot od tego, jeżeli tak można powiedzieć, nieżyciowego stanowiska judykatu, znajdujemy w jednym z nowszych wyroków Sądu Najwyższego, mianowicie w sprawie Magistratu m. Żelechowa (wyrok z dn. 11 maja 1928 r.).

Tu Sąd Najwyższy, chociaż znów potwierdził swoje stanowisko iż „gminy miejskie nie korzystają ze szczególnych uprawnień procesowych, nadanych skarbowi państwa, w szczególności nie obowiązuje w stosunku do tych gmin uwaga 2 do art. 1282 U. P. C., jak również nie obowiązuje art. 1613 U. P. C., który mógłby usprawiedliwić zrównanie zarządu miasta z instytucjami skarbowemi, a wobec tego nie ma tutaj zastosowania art. 1296 U. P. C., ... , a gmina podlega ogólnym normom, czyli, że egzekucja przeciwko niej winna się opierać na zasadach ogólnych (art. 924 i nast. oraz art. 1544 i nast. U. P. C.)"... to jednakże w dalszej wykładni Sąd Najwyższy zaznacza, „iż jednak nie znaczy to, aby każdy majątek gminy, bez względu na interes publiczny, do czuwania nad którym jest powołana, mógł być przedmiotem egzekucji" i dalej: „iż jednostki prawa publicznego mogą posiadać: a) majątek, który eksploatują tak, jak osoby prywatne, oraz b) majątek, służący do zaspokajania potrzeb publicznych i wykonywania funkcyj publicznych, czyli majątek publiczny. Majątek publiczny, ze względu na swój charakter, jest wyjęty ze swobodnego obiegu dopóki służy celom, dla których jest przeznaczony, nie może być zajęty na zaspokojenie roszczeń pieniężnych wierzyciela związku komunalnego, zgłoszonego w trybie postępowania cywilnego. Natomiast każde inne mienie, nie należące do tej kategorji majątku publicznego, nie jest wyłączone od egzekucji".

Widać z tego, że Sąd Najwyższy, chociaż wciąż jeszcze stoi na stanowisku, iż samorząd, jako taki, nie korzysta na terenie b. zaboru rosyjskiego ani z przywilejów procesowych (oprócz tych, które przyznały mu nowele ustawodawstwa polskiego), ani z egzekucyjnych, niemniej przeto wyodrębnia już i rozróżnia majątek związku komunalnego, do którego można skierować egzekucję, od takiego — do którego egzekucja jest niedopuszczalną.

Dla wymogów praktycznego życia, gdzie w każdym poszczególnym wypadku o tem czy dane mienie samorządu jest majątkiem, który służy celom publicznym lub celom prywatnym — ma decydować w pierwszym rzędzie komornik (niższy funkcjonarjusz sądowy), jest to mało, ale w każdym razie widzimy, że judykatura i na terenie b. zaboru rosyjskiego zaczyna już liczyć się z wymogami życia i przepisami prawa, które obowiązują w Polsce w stosunku do samorządów i ich majątku w innych dzielnicach; powiedzmy szerzej, i we wszystkich państwach europejskich, gdzie samorząd funkcjonuje.

Naturalnie, nie znaczy to, aby można było czekać na nowe wyroki i wyjaśnienia Sądu Najwyższego w tych wszystkich sprawach, tak bardzo dających się we znaki samorządom, i nie iść na rozwiązanie w drodze wydania osobnej ustawy, normującej uprawnienia samorządu na terenach b. zaboru rosyjskiego w dziedzinie procesu sądowego i egzekucji.

Narazie byłoby dostatecznem, naszem zdaniem, dodać jeden art. do obowiązującej na terenach b. zaboru rosyjskiego Ust. Post. Cyw., mianowicie art. 12961 treści mniej więcej następującej: „Celem wykonania wyroku zapadłego przeciwko związkowi komunalnemu poza przypadkiem urzeczywistnienia umownego prawa zastawu, strona egzekwująca składa tytuł wykonawczy bezpośrednio tej władzy nadzorczej, która jest właściwą dla danego związku komunalnego. Władza nadzorcza albo wskazuje te części majątku związku komunalnego, które mają być użyte na zaspokojenie wierzytelności, bez nadwyrężenia interesów publicznych, ochrona których należy do związku, albo też nakazuje wstawienie do budżetu odpowiedniej sumy na pokrycie zgłoszonej wierzytelności".

Uzupełnienie takim artykułem treści obowiązującej obecnie U. P. C., naszem zdaniem, narazie wystarczy. Nie znaczy to, naturalnie, że nie należy dążyć do reformy, któraby objęła całokształt zagadnienia i ustaliła granice odpowiedzialności majątkowej samorządu, jako osoby prawa publicznego.

Zagadnienie to — de lege ferenda, poruszymy w następnym artykule.

Jarosław Żaboklicki.

Projekt ustawy

o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego, wniesiony do Sejmu przez Rząd w dniu 16 stycznia 1932 r.

DZIAŁ II.

Przepisy dotyczące poszczególnych obszarów Państwa.

ROZDZIAŁ 1.

Przepisy, dotyczące obszaru województwa białostockiego z wyjątkiem powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, oraz obszaru województw: kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego.

Art. 57.

Postanowienia ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego (Zb. pr. ces. ros. z r. 1892, t. II kont. do r. 1913, dz. V, art. 194 — 286), z późniejszemi zmianami i zmianami, wynikającemi z ustawy niniejszej, oraz postanowienia dekretu Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 r. o utworzeniu rad gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego (Dz. P. P. P. Nr. 18, poz. 48) ze zmianami, wynikającemi z ustawy niniejszej, obowiązują na obszarze województwa białostockiego, z wyjątkiem powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, oraz na obszarze województw: kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego z tem, że w miejsce zgromadzeń (zebrań) gminnych wchodzą rady gminne, a wyboru radnych gminnych dokonywa gminne kolegjum wyborcze w myśl postanowień art. 10 niniejszej ustawy.

Art. 58.

(1) Rady gminne wykonywują swe zadania w trybie, przewidzianym w dekrecie Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 r. o utworzeniu rad gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

(2) W sprawach, określonych w art. 212 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego, uchwały zapadają większością dwóch trzecich głosów ustawowego składu rady gminnej.

(3) Uprawnienia rady gminnej, określone w art. 7 lit. a) — d), dekretu Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 r., przenosi się na zarząd gminny, działający stosownie do postanowień art. 30, 31 i 32 niniejszej ustawy.

Art. 59.

(1) Wybory do rad gromadzkich są powszechne, równe, tajne, bezpośrednie i oparte na zasadach ograniczonego głosowania imiennego.

(2) Obszar każdej gromady stanowi jeden okręg wyborczy.

(3) Postanowienia art. 24 ust. (3) — (6) mają w wyborach do rad gromadzkich odpowiednie zastosowanie.

(4) Regulamin wyborczy wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 60.

(1) Postanowienia art. 194 — 275 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego z późniejszemi zmianami i zmianami, wynikającemi z ustawy niniejszej, rozciąga się:

a) na wsie i kolonje, na których obszarze obowiązywały art. 287 — 313 przed wejściem w życie niniejszej ustawy;

b) na gromady istniejące lub utworzone w myśl przepisów niniejszej ustawy (art. 15, ust. 2 — 3).

(2) Uchyla się art. 287 — 313 ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego.

Art. 61.

(1) Majątek i prawa majątkowe, jakie w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy posiadały poszczególne gromady, tudzież majątek ogółu mieszkańców, wspomnianych w art. 60 wsi i kolonij, przeznaczone na cele ogólne, przechodzą z zastrzeżeniem, wynikającem z art. 15 ust. (8) i art. 62, na właściwe terytorjalnie gromady, istniejące lub powstałe w myśl art. 15, o ile zaś ich niema — na właściwe terytorjalnie gminy wiejskie.

(2) Majątek dotychczasowy gromad, o ile ze względu na jego przeznaczenie i charakter jest niezbędny do normalnego funkcjonowania administracji właściwych terytorjalnie gmin wiejskich, przechodzi na własność tych gmin.

(3) Rozdziału majątku pomiędzy gminami a gromadadami dokona właściwy wojewoda przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego, po wysłuchaniu zainteresowanych gromad i gmin.

Art. 62.

(1) Prawa majątkowe ogółu dotychczasowych członków gromady, lub grup tych członków, wynikające z aktów nadawczych, tabel likwidacyjnych i innych tytułów prawnych, uprawnieni członkowie gromady wykonywują zapomocą zebrania uprawnionych i sołtysa (podsołtysa) gromadzkiego (art. 17, ust. 1), który przewodniczy na zebraniu i wykonywa jego uchwały. Sołtys (podsołtys) gromadzki głosuje, gdy należy do uprawnionych.

(2) Do zakresu spraw, o których mowa w ust. (1), mają nadal zastosowanie postanowienia ustawy o organizacji zarządu gubernji Królestwa Polskiego, zawarte w art. 271, punkt 2), z uwagą 3, punkt 10) i 11), oraz art. 274, punkt 1).

Art. 63.

Art. 4 dekretu Naczelnika Państwa z dnia 5 grudnia 1918 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych (Dz. P. P. P. Nr. 19, poz. 51) otrzymuje brzmienie następujące:

„Na członka rady powiatowej może być wybrany każdy mieszkaniec powiatu, posiadający bierne prawo wyborcze do rad gminnych, lub miejskich i władający językiem polskim w słowie i piśmie".

Art. 64.

Na obszar gmin: białowieskiej i masiewskiej w powiecie bielskim, w województwie białostockiem, rozciąga się moc obowiązującą przepisów dekretu Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim (Dz. P. P. P. Nr. 13, poz. 140), wraz z późniejszemi zmianami i zmianami, wynikającemi z ustawy niniejszej.

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 57 i 58 projektu ustawy poświęcone są zmianie ustroju gminy i gromady wiejskiej na obszarze b. Królestwa Kongresowego. Dotychczasowy ustrój gminy wiejskiej oparty jest na ukazie z roku 1864 oraz na dekrecie Naczelnika Państwa z dnia 27 listopada 1918 roku. Dekret ten rozszerzył koło uprawnionych do udziału w zebraniu gminnem w ten sposób że zebrania te liczą obecnie częstokroć po kilka tysięcy członków. W tych warunkach zebrania gminne nigdy nie mają przepisanego quorum, a ze względu na swoją tłumność i zmienny skład nie są organami zdolnemi do podejmowania uchwał niezbędnych w życiu gminy, np. budżetu. Ten stan rzeczy wysoce szkodliwy dla gospodarki gminnej projekt usuwa, znosząc zebrania gminne i przekazując ich uprawnienia radom gminnym.

Dotychczas radni i kandydaci na wójta byli wybierani przez zebrania gminne. Projekt zasadę tę przekreśla w związku ze zniesieniem zebrań gminnych i nowemi zasadami wybierania radnych.

Art. 59 normuje zasady ordynacji wyborczej do rad gromadzkich, które są analogiczne do zasad, dotyczących rad miejskich z tą różnicą, że odpada tu wymóg podziału gromady na okręgi wyborcze.

Ostatnią kwestją, dotyczącą obszaru byłej Kongresówki, jest sprawa samorządu gromadzkiego (art. 61 — 2 projektu), oświetlona w uzasadnieniu rozdział 4 Działu 1.

W art. 61 ust. (2) chodzi o grunta gromadzkie, przeznaczone według tabel likwidacyjnych lub ze swej istoty na cele ogólniejsze, których realizacja należy nie do gromady, a do gminy, np. grunta szkolne. Grunta takie powinny być użytkowane, zgodnie ze swem przeznaczeniem, gdy tymczasem leżą zaniedbane i są użytkowane przez gospodarzy na ich prywatną korzyść.

Art. 62 podyktowany jest koniecznością utrzymania pewnych form organizacyjnych dla zarządu i rozporządzania majątkiem, który stanowi własność wspólną ogółu członków gromady lub pewnych grup z tytułu należenia do dawnego stanu włościańskiego.

Prawa majątkowe dawnych włościan wynikają ze specjalnych tytułów prawnych (aktów nadawczych np. gdy chodzi o grunta nadziałowe, jak również tabel likwidacyjnych i t. p.) i nie mogą doznać uszczuplenia w myśl zasady zawartej w art. 15 ust. (8).

Art. 64 realizuje kwestję ujednostajnienia stanu prawnego w zakresie ustroju samorządu województwa białostockiego przynajmniej na obszarze jednego powiatu bielskiego, gdzie obecnie w gminach białowieskiej i masiewskiej obowiązują rozporządzenia Kom. Gen. Z. W., gdy na obszarze pozostałych gmin dekrety Naczelnika Państwa z 1918 i 1919 r.

Art. 63 pozostaje w związku z art. 4 ust. (2) i pozwoli na wybór radnych powiatowych nietylko z grona radnych gminnych, jak to obowiązuje dotychczas, ale również z poza kolegjum wyborczego, co w praktyce da większą swobodę w doborze odpowiednich kandydatur.

ROZDZIAŁ 2.

Przepisy dotyczące obszaru województw: nowogródzkiego, poleskiego, wileńskiego i wołyńskiego, oraz powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego w województwie białostockiem.

Art. 65.

(1) Postanowienia art. 10 ustawy niniejszej nie mają zastosowania na obszarze województw: nowogródzkiego, poleskiego, wileńskiego i wołyńskiego, oraz powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, w województwie białostockiem. Na obszarze tym zachowuje się nadal moc obowiązującą rozporządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 czerwca 1919 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do zebrań i rad gminnych (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7, poz. 45), ze zmianami, wynikającemi z ustawy niniejszej, oraz z tem, że w art. 5 skreśla się liczby: „100" i „150", w miejsce zaś nich wstawia się: „120" i „200".

(2) Art. 63 ustawy niniejszej obowiązuje na obszarze, wymienionym w ustępie poprzednim.

Art. 66.

Wybory radnych gromadzkich odbywają się przez głosowanie jawne, lub na żądanie większości wyborców — tajne, na każdego radnego gromadzkiego osobno, zwykłą większością głosów.

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 65 utrzymuje w mocy obowiązujący system wyborów pośrednich do rad gminnych na obszarze województw wschodnich. System ten w praktyce okazał się dobrym i dostosowanym do warunków lokalnych; niema więc potrzeby wprowadzania nowego systemu. Postanowienie art. 65 ma ponadto jednak na celu dostosowanie liczby zebrania gminnego, jako kolegjum wyborczego, na obszarze województw wschodnich do powiększonego składu rady gminnej (art. 9 projektu). Ustęp (2) art. 65 uzasadniony jest celem, który przyświeca artykułowi 63 projektu.

ROZDZIAŁ 3.

Przepisy, dotyczące obszaru województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Art. 67.

Postanowienia art. 59 mają zastosowanie na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Art. 68.

(1) Upoważnia się Radę Ministrów do zaliczania w trybie rozporządzeń, wydanych po wysłuchaniu opinji zainteresowanych związków samorządowych — poszczególnych miejscowości do rzędu miast i do ustalania, czy odnośne miasto ma rządzić się ustawą z dnia 3 lipca 1896 roku (Dz. u. kr. Nr. 51), czy ustawą z dnia 13 marca 1889 r. (Dz. u. kr. Nr. 24).

(2) Rada Ministrów uprawniona jest do zaliczania w powyższym trybie miast, podlegających ustawie z dnia 3 lipca 1896 r., do liczby miast, pozostających pod rządem postanowień ustawy z dnia 13 marca 1889 r.

Art. 69.

Moc obowiązującą dekretów Naczelnika Państwa z dnia 5 grudnia 1918 roku o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych (Dz. P. P. P. Nr. 19, poz. 51) oraz z dnia 4 lutego 1919 roku o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów b. zaboru rosyjskiego (Dz. P. P. P. Nr. 13, poz. 141) ze zmianami, wynikającemi z późniejszych ustaw, z art. 63 ustawy niniejszej, oraz innych jej postanowień, rozciąga się na obszar województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, przyczem dla obszaru tego wprowadza się w brzmieniu dekretu z dnia 4 lutego 1919 r. następujące zmiany:

a) w art. 38 ust. (1) słowa: „zwykłą większością głosów“ zastępuje się słowami: „na zasadzie stosunkowego rozdziału mandatów“;

b) art. 46 otrzymuje brzmienie:

„Wydział powiatowy sprawuje władzę dyscyplinarną w myśl obowiązujących w tej mierze przepisów nad członkami zarządów miast niewydzielonych z powiatowego związku samorządowego, oraz członkami zarządów gmin wiejskich“;

c) art. 55 otrzymuje brzmienie:

„Związki powiatowe, zorganizowane na zasadzie ustawy krajowej z dnia 12 sierpnia 1866 r. o reprezentacji powiatowej i o ordynacji wyborczej powiatowej (Dz. u. kr. Nr. 21), są powiatowemi związkami samorządowemi w rozumieniu niniejszego dekretu“.

„Uchyla się wszelkie przepisy prawne, wydane w sprawach, unormowanych dekretem niniejszym, a w szczególności przepisy krajowej ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 r. o reprezentacji powiatowej i ordynacji wyborczej powiatowej (Dz. u. kr. Nr. 21), wraz z późniejszemi jej zmianami“.

Art. 70.

Prawa i obowiązki rad powiatowych i wydziałów powiatowych, określone w ustawach: z dnia 12 sierpnia 1866 r. (Dz. u. kr. Nr. 19), z dnia 13 marca 1889 r. (Dz. u. kr. Nr. 24) i z dnia 3 lipca 1896 r. (Dz. u. kr. Nr. 51), przechodzą na wydziały powiatowe, zorganizowane na zasadzie ustawy niniejszej.

Art. 71.

Uprawnienia z tytułu nadzoru, zastrzeżone w myśl dotychczas obowiązujących przepisów organom reprezentacji powiatowej, oraz władzę dyscyplinarną nad członkami zarządów miejskich sprawują — o ile chodzi o miasta wydzielone: w pierwszej instancji wojewodowie z zachowaniem w mocy przepisów, zastrzegających współdziałanie z nimi wydziałów wojewódzkich, w drugiej i ostatniej — Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 72.

Na obszar województw, wymienionych w art. 67 rozciąga się moc obowiązującą postanowień, zawartych w § 11, 12 i 13 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażeń członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073).

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 67 wprowadza na obszarze województw południowych zasady organizacyj wyborczych do rad gromadzkich, projektowane dla województw centralnych, i przekreśla dotychczas obowiązujący w Małopolsce system wyborów kurjalnych, oparty na ustawie krajowej z 1886 roku. System ten posiada poważne braki i odbija się jaskrawo swym anachronizmem od systemów wyborczych, obowiązujących w innych dzielnicach Państwa.

Art. 68 podyktowany jest potrzebą ujednostajnienia przepisów. Tylko w województwach południowych do podniesienia osiedli do rzędu miast potrzebna jest droga ustawodawcza, na innych obszarach wystarczy rozporządzenie Rady Ministrów.

Art. 69 — 71 regulują zagadnienie reformy ustroju samorządu powiatowego w województwach południowych. Obszar tych województw pozbawiony jest prawie zupełnie samorządu powiatowego, albowiem wybrane przed wojną światową na podstawie kurjalnej ordynacji wyborczej rady powiatowe zostały rozwiązane i z konieczności wobec niemożności zarządzenia nowych wyborów na podstawie przestarzałych przepisów powołane tam zostały tymczasowe rady powiatowe i tymczasowe wydziały powiatowe w drodze nominacji. Sprawa samorządu powiatowego na obszarze województw południowych ma być uregulowana przez rozciągnięcie na ten obszar dekretu z 4 lutego 1919 r., obowiązującego na obszarze całego b. zaboru rosyjskiego (województwa centralne i wschodnie), a zgodnego w zasadzie w swej treści z przepisami, obowiązującemi na obszarze b. zaboru pruskiego, dzięki czemu nastąpi prawie całkowite ujednostajnienie organizacji samorządu powiatowego na całym obszarze Państwa. W dekrecie projekt przewiduje dokonanie pewnych nieznacznych zmian.

W konsekwencji wprowadzenia na obszarze województw południowych ustroju samorządu powiatowego obowiązującego w województwach centralnych i wschodnich — miasta powyżej 25.000 mieszkańców zostaną wydzielone z powiatowych związków samorządowych i poddane bezpośredniemu nadzorowi wojewodów, stąd powstaje konieczność przeniesienia uprawnień nadzorczych, jakie służyły radom powiatowym i wydziałom powiatowym na właściwe władze nadzorcze (art. 70).

Art. 72 łącznie z art. 87 jest konsekwencją art. 13 projektu i pozostaje w związku z art. 89 ust. (2).

ROZDZIAŁ 4.

Przepisy, dotyczące obszaru województw: pomorskiego i poznańskiego.

Art. 73.

Upoważnia się Ministra Spraw Wewnętrznych do dokonywania zmiany granic, znoszenia, jak również tworzenia nowych gmin wiejskich, a to w drodze rozporządzenia po wysłuchaniu opinji zainteresowanych związków samorządowych.

Art. 74.

Znosi się istniejące w niektórych gminach zgromadzenia gminne, a ich atrybucje ze zmianami, wynikającemi z ustawy niniejszej, przekazuje się radom właściwych gmin wiejskich.

Art. 75.

Wybory do rad gromadzkich na obszarze województw: pomorskiego i poznańskiego odbywają się według przepisów, które miały zastosowanie przed wejściem w życie niniejszej ustawy do wyborów do rad gminnych.

Art. 76.

W gminach uzdrowiskowych, do których ma zastosowanie art. 39 ust. (1), członkowie zarządu gminy biorą udział z głosem stanowczym w obradach rady gminy w zakresie spraw, przewidzianych w art. 34 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o uzdrowiskach (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 254) ze zmianami, wprowadzonemi przez rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r., zmieniające ustawę o uzdrowiskach (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 331).

Art. 77.

(1) Znosi się wójtostwa, przewidziane w § 46 — 73 ordynacji powiatowej z dnia 13 grudnia 1872 r. w brzmieniu ustawy z dnia 19 marca 1881 r. (Zb. u. pr. str. 179), a wszel-

kie ich prawa i obowiązki przenosi się na gminy wiejskie, utworzone na zasadzie ustawy niniejszej.

(2) Obowiązki dotychczasowych wójtów przechodzą na wójta gminy, prawa zaś i obowiązki wydziałów wójtowskich — na rady gminne.

(3) Do czasu wejścia w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 91, i powołania w nowoutworzonych gminach organów ustrojowych, zakres działania dotychczasowych wójtów i wydziałów wójtowskich pozostaje w mocy.

(4) Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo przekazać niektóre obowiązki dotychczasowych wójtów właściwym powiatowym władzom administracji ogólnej.

Art. 78.

(1) Znosi się obszary dworskie. Terytorja ich włączy Minister Spraw Wewnętrznych do obszarów gmin wiejskich, powstałych w myśl art. 91.

(2) Do czasu wejścia w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 91, zakres działania obszarów dworskich, oraz prawa i obowiązki właścicieli, bądź przełożonych obszarów dworskich pozostają w mocy.

(3) Uregulowanie publiczno-prawnych, oraz majątkowych praw i obowiązków między właścicielami zniesionych obszarów dworskich a gminami nastąpi w drodze bezpośredniego porozumienia. O ile porozumienie takie nie dojdzie do skutku, w sprawach powyższych rozstrzyga właściwy wydział powiatowy.

(4) Na wniosek osoby zainteresowanej właściwa władza może wystawić świadectwa, o których mowa w art. 20 ustawy wprowadczej do ustawy o urządzeniu ksiąg gruntowych z dnia 26 września 1899 r.

Art. 79.

(1) Rada powiatowa składa się z radnych powiatowych, wybranych przez kolegja wyborcze, złożone: w gminach wiejskich z radnych gminnych i członków zarządu gminnego, w miastach zaś niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych — z radnych miejskich i członków zarządu miejskiego.

(2) Kolegja wyborcze, o których mowa w ustępie poprzednim, pod przewodnictwem przełożonego zarządu gminy wybierają: we wszystkich gminach wiejskich, jak również w miastach, liczących do 10.000 mieszkańców, dwóch radnych powiatowych; w miastach, liczących powyżej 10.000 do 15.000 mieszkańców — trzech; w miastach, liczących ponad 15.000 do 20.000 mieszkańców — czterech; a w miastach, liczących powyżej 20.000 mieszkańców — pięciu radnych powiatowych.

(3) W razie utraty, wygaśniecia lub złożenia mandatu przez radnego powiatowego właściwy wojewoda zarządza wybory uzupełniające.

(4) Wyboru radnych powiatowych dokonywa się tajnie względną większością głosów. W miastach, na które przypada więcej niż dwa mandaty do rady powiatowej, wybory radnych oparte są na zasadzie stosunkowego podziału mandatów.

(5) Regulamin wyborczy do rad powiatowych wyda Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 80.

Postanowienia art. 31 ustawy niniejszej nie naruszają przepisów, zawartych w § 36 oraz w § 56. punkt 2 ordynacji miejskiej z dnia 30 maja 1853 r. (Zb. u. pr. str. 261).

Art. 81.

W ustawie dla uproszczenia administracji z dnia 18 maja 1918 r. (Zb. u. pr., str. 53) uchyla się następujące postanowienia:

1) punkty 1, 3, 4 i 6 art. 2. dotyczące zmiany § 11, ust. 2, § 42, 50 i 57 ust. 1 ordynacji miejskiej z dnia 30 maja 1853 r.;

2) punkt 2 art. 3 dotyczący zmiany § 106 ust. 2 ordynacji dla gmin wiejskich;

3) punkty: 1 i 3 art. 4, dotyczące zmiany § 121 i § 176 ordynacji powiatowej.

Art. 82.

Członków izb wydziałów wojewódzkich (izb wojewódzkich), o których mowa w art. 98 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 86), wybiera wydział wojewódzki w głosowaniu stosunkowem z pośród mieszkańców województwa, posiadających bierne prawo wyborcze do sejmiku wojewódzkiego.

Art. 83.

(1) Nadzór nad miastami niewydzielonemi z powiatowych związków samorządowych przysługuje w pierwszej instancji tej władzy, która sprawuje nadzór nad gminami wiejskiemi, w drugiej wojewodzie, z zachowaniem w mocy przepisów, zastrzegających współdziałanie z powyższemi władzami wydziału powiatowego, bądź izby wojewódzkiej.

(2) Właściwość władz w postępowaniu uchwałowem i w postępowaniu sporno-administracyjnem w sprawach miejskich, jak również w sprawach spornych roszczeń natury prawno-majątkowej funkcjonarjuszów miejskich z § 7 ustawy z dnia 30 lipca 1899 r. o mianowaniu i zaopatrzeniu urzędników komunalnych (Zb. u. pr., str. 141), określa się w stosunku do miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych podług przepisów, regulujących tę właściwość w stosunku do gmin wiejskich.

Art. 84.

O ile wymagać tego będzie większy rozwój gospodarki samorządowej, oraz stan zakładów i przedsiębiorstw miejskich, Minister Spraw Wewnętrznych może w drodze rozporządzenia wyłączyć całkowicie lub częściowo poszczególne miasta, liczące ponad 10.000 mieszkańców i niewydzielone z powiatowych związków samorządowych, z pod nadzoru władz, sprawujących w pierwszej instancji nadzór nad miastami niewydzielonemi (art. 83), i rozciągnąć nad miastami temi w tym samym zakresie bezpośredni nadzór wojewody z zachowaniem przepisów, zastrzegających współdziałanie z nim izby wojewódzkiej.

Art. 85.

(1) Sprzeciwy przeciw ważności wyborów do zarządów i rad gmin wiejskich, oraz miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych rozstrzyga starosta powiatowy przy udziale z głosem stanowczym wydziału powiatowego, sprzeciwy zaś przeciw ważności wyborów do zarządów i rad miejskich miast niewydzielonych, oraz do wydziałów powiatowych i rad powiatowych — wojewoda przy udziale z głosem stanowczym izby wojewódzkiej.

(2) Przeciw orzeczeniu starosty powiatowego przysługuje skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego, przeciw zaś orzeczeniu wojewody — skarga do Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Wniesienie do Najwyższego Trybunału Administracyjnego skargi od orzeczenia wojewody, bądź odwołania od orzeczenia wojewódzkiego sądu administracyjnego, nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego orzeczenia.

Art. 86.

(1) Znosi się instytucję deputowanych powiatowych, przewidzianą w § 75 ordynacji powiatowej z dnia 13 grudnia 1872 r. w brzmieniu ustawy z dnia 19 marca 1881 r. (Dz. u. pr. str. 179).

(2) Ordynację powiatową, wymienioną w ust. (1), wraz z późniejszemi zmianami, wynikającemi z niniejszej ustawy, rozciąga się na obszar województwa poznańskiego.

Art. 87.

Na obszar województw: pomorskiego i poznańskiego rozciąga się moc obowiązującą postanowień, zawartych w § 11, 12 i 13 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073); równocześnie uchyla się § 10 tegoż rozporządzenia.

Art. 88.

Postanowienia niniejszej ustawy nie naruszają przepisów, zawartych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o odpowiedzialności dyscypli-

narnej funkcjonarjuszów publicznych na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego, nie podlegających przepisom dyscyplinarnym, wydanym dla całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej. (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 206).

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 73 służy celowi odciążenia Rady Ministrów od zajmowania się stosunkowo drobnemi sprawami, przez co jednocześnie osiągnie się zunifikowanie stanu prawnego na całym obszarze Państwa, bowiem na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austrjackiego uprawnienie do zmiany granic znoszenia i tworzenia gmin wiejskich należy do Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 74, 77 — 78 mają na celu skasowanie urządzeń i organizacyj, niedostosowanych do nowych warunków Państwa lub też zbytecznych wobec wprowadzenia gminy zbiorowej. Wójtostwa, jako odrębne okręgi administracyjno - policyjne, tracą rację bytu, gdyż zadania ich przyjmą gminy zbiorowe, jako wspólne jednostki podziału administracyjnego i samorządu (art. 65 Konstytucji), co leży w interesie ujednostajnienia organizacji najniższych komórek ustroju administracyjnego i zespolenia w nich zadań samorządowych z agendami rządowemi. Obszary dworskie są również zbyteczne po skasowaniu gmin jednowioskowych i wprowadzenie gminy zbiorowej. Obszary dworskie na terenie województw południowych zostały już zniesione w roku 1919, na obszarze b. zaboru rosyjskiego nigdy nie egzystowały; zniesienie więc ich na obszarze województw zachodnich zunifikuje pod tym względem ustrój samorządowy na obszarze całego Państwa. Ustęp (3) art. 78 służy zrekompensowaniu korzyści, jakie uzyska przełożony obszaru dworskiego wskutek likwidacji tej jednostki, oraz wyrównaniu ciężarów, jakie w części spadną na gminę zbiorową np. w zakresie dróg publicznych, świadczeń na cele szkolne, opieki społecznej i t. p.

Art. 79 ma na celu skasowanie częściowej bezpośredniości wyborów do rad powiatowych (dotychczasowych sejmików powiatowych) na obszarze b. zaboru pruskiego, którą przewiduje rozporządzenie ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 492). W ten sposób nastąpi ujednostajnienie systemu wyborczego do rad powiatowych na całym obszarze Państwa.

Art. 80 ma na celu utrzymanie systemu dwuizbowego w ustroju organów gminy miejskiej, przy którym szereg uchwał rady miejskiej wymaga dla swej ważności zgody magistratu. Usunięcie tej organizacji podważyłoby system, obowiązujący na obszarze b. zaboru pruskiego. W praktyce system powyższy okazał się celowy i niema potrzeby kasowania go, zwłaszcza, że system dwuizbowy wzmacnia stanowisko organu wykonawczego, co leży w intencji projektowanej ustawy.

Art. 81 usuwa szereg przepisów w ustawodawstwie pruskiem, podyktowanych warunkami wojennemi, z natury przejściowemi.

Art. 82 usuwa dotychczasowy sposób powoływania członków izb wojewódzkich (drogą losów wśród członków wydziałów wojewódzkich) niczem nieuzasadniony i sprzyjający przypadkowemu doborowi jej składu.

Art. 83 łącznie z art. 69, 70 i 71 realizuje ideę ujednostajnienia organizacji nadzoru nad miastami na całym obszarze Państwa. Według dotychczas obowiązujących przepisów wszystkie miasta w b. zaborze pruskim poddane są bezpośredniemu nadzorowi wojewody, który jest nadmiernie obarczony olbrzymią masą czynności nadzorczych w stosunku do licznych małych miast. Przez poddanie miast niewydzielonych z powiatowych związków komunalnych nadzorowi przewodniczącego wydziału powiatowego zyska tylko sprężystość i celowość nadzoru, starosta powiatowy bowiem przy współudziale wydziału powiatowego stoi bliżej miast niewydzielonych, ma możność bezpośredniej obserwacji i oceny stosunków lokalnych i przeto wykonywać będzie nadzór nad miastami w sposób celowszy i skuteczniejszy. Poza tem reforma pozwoli wojewodzie na szczegółowe wejrzenie w sprawy gospodarcze i administracji komunalnej miast większych.

Art. 84 pozwala jednak na utrzymanie w wyjątkowych wypadkach bezpośredniego nadzoru wojewody nad samorządem niektórych miast niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych, gdy będzie to gospodarczo uzasadnione oraz gdy powiatowy aparat nadzorczy nie mógłby sprostać zadaniu nadzoru nad rozległą, skomplikowaną gospodarką miejską, której ocena wymaga odpowiednio wyrobionych urzędników.

Art. 85 reguluje właściwość władz w sprawie rozstrzygania protestów wyborczych przeciw wyborom do rad gminnych na obszarze województw zachodnich, odbierając radom tym dotychczasowe uprawnienia do rozstrzygania protestów, gdyż tego rodzaju właściwość rad nie odpowiadała istotnym zadaniom organu stanowiącego, a ponadto zdarzały się wypadki, że rady gminne i miejskie celowo dążyły do odsunięcia terminu ukonstytuowania się nowej rady i przedłużenia w ten sposób swego bytu ze szkodą dla interesów gminy.

Art. 86 służy idei zunifikowania stanu prawnego w dziedzinie ustroju samorządu powiatowego w województwach: pomorskiem i poznańskiem. Instytucja deputowanych powiatowych t. j. dwóch delegatów, wybranych przez sejmik powiatowy do zastępowania w ustalonej kolejności starosty, jako przewodniczącego sejmiku, w praktyce ostatnich lat nie była stosowana i wymaga ze względów rzeczowych oraz unifikacyjnych uchylenia.

Art. 88 ma na celu zapobieżenie kolizji norm prawnych.

DZIAŁ III.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

ROZDZIAŁ 1.

Postanowienia przejściowe.

Art. 89.

(1) Granice obszaru dotychczasowych gmin wiejskich, które nie odpowiadają warunkom, ustalonym w art. 8, powinny być odpowiednio zmienione.

(2) Na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, oraz pomorskiego i poznańskiego, dotychczasowe gminy wiejskie, nie posiadające zdolności gospodarczej i finansowej do wykonywania zadań, ciążących na nich z mocy dotychczasowych ustaw i ustawy niniejszej, powinny być połączone w gminy większe, odpowiadające postanowieniom art. 8.

(3) Dotychczasowe przepisy, odnoszące się do ustroju gmin wiejskich, zakresu ich działania, zmiany granic gmin, oraz finansów komunalnych ze zmianami, wynikającemi z ustawy niniejszej, mają zastosowanie do gmin wiejskich w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 90.

Uchyla się postanowienie, zawarte w ustępie drugim art. 1 ustawy z dnia 22 września 1922 r. w przedmiocie zmiany granic, oraz rozwiązywania i tworzenia gmin wiejskich na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austrjackiego (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 770).

Art. 91.

(1) Ustalenia obszarów gmin wiejskich, ich siedzib i nazw na obszarze województw, wymienionych w art. 89 ust. (2), dokona w myśl przepisów ustawy niniejszej Minister Spraw Wewnętrznych w drodze rozporządzeń w ciągu 18 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy (art. 103 ust. 1) po wysłuchaniu opinji zainteresowanych rad gminnych.

(2) Minister Spraw Wewnętrznych władny jest w drodze rozporządzenia, okres, przewidziany w ust. (1), przedłużyć dla obszarów poszczególnych powiatów na dalsze 12 miesięcy.

Art. 92.

Obowiązki i uprawnienia organów dotychczasowych gmin wiejskich, wynikające z mocy obowiązujących ustaw, oraz z ustawy niniejszej, przechodzą z dniem jej wejścia w życie na odpowiednie organa gmin wiejskich w rozumie-

niu ustawy niniejszej, na obszarze zaś województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, oraz pomorskiego i poznańskiego — po utworzeniu nowych gmin wiejskich i ukonstytuowaniu się ich organów (art. 96 ust. 2).

Art. 93.

W gromadach, istniejących lub utworzonych w myśl art. 15, kompetencje dotychczasowych zebrań (zgromadzeń) gromadzkich ze zmianami, wynikającemi z ustawy niniejszej, oraz z zastrzeżeniem, zawartem w art. 15 ust. (8) i art. 62, przenosi się na zebrania gromadzkie, bądź na rady gromadzkie w rozumieniu ustawy niniejszej, w zakresie zaś postanowień art. 18 ust. (3) — na sołtysa.

Art. 94.

(1) Majątek, oraz wszelkie prawa i obowiązki gmin dotychczasowych, wynikające z istnienia na ich obszarze dobra gminnego, majątku interesowanych, fundacyj na specjalne cele publiczne, lub majątku o szczególnem przeznaczeniu publicznem, przechodzą po zlikwidowaniu tych gmin na obszarze województw, wymienionych w art. 89 ust. (2), na rzecz właściwych gromad, o których mowa w art. 15 ust. (1), z zastrzeżeniem, że prawa dotychczasowych użytkowników nie mogą być uszczuplone. Prawa i zobowiązania gmin dotychczasowych, które po ich zlikwidowaniu nie uzyskają praw gromady, przechodzą na właściwe terytorjalnie gminy wiejskie, powstałe w myśl art. 89 ust. (2).

(2) Nowopowstałej na obszarze województw, wymienionych w art. 89 ust. (2), gminie wiejskiej przysługuje prawo używania w miejscu swej siedziby urzędowej lokalu urzędu gminy dotychczasowej za słusznem na korzyść gromady odszkodowaniem, które w braku porozumienia między stronami ustali właściwy wydział powiatowy.

(3) Likwidacji spraw majątkowych i rozrachunków między nowoutworzonemi gminami, a gromadami na obszarze województw, wymienionych w art. 89 ust. (2), jak również ustalenia zobowiązań i wierzytelności, przypadających gminom i gromadom, dokonają zainteresowane gminy i gromady w drodze bezpośredniego porozumienia. O ile porozumienie takie nie dojdzie do skutku w sprawach powyższych rozstrzyga właściwy wydział powiatowy, w stosunku zaś do gmin i gromad, znajdujących się w obrębie różnych powiatów — właściwy wojewoda przy współudziale z głosem stanowczym wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

Art. 95.

Dotychczasowe powiatowe związki komunalne są powiatowemi związkami samorządowemi w rozumieniu ustawy niniejszej.

Art. 96.

(1) Wybory do organów nowoutworzonych lub utrzymanych w dotychczasowych granicach gmin wiejskich i gromad na obszarze województw, wymienionych w art. 89 ust. (2), będą zarządzone w ciągu 2 miesięcy po wejściu w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 91.

(2) Gminy wiejskie, utworzone przez połączenie z sobą gmin dotychczasowych na obszarze województw, wymienionych w art. 89 ust. (2), jak również gromady na tym obszarze rozpoczną swą działalność dopiero po ukonstytuowaniu się w nich nowych organów ustrojowych.

(3) W ciągu 4 miesięcy po wejściu w życie rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych, o których mowa w art. 91, będą przeprowadzone na obszarze województw, wymienionych w art. 89 ust. (2), wybory do rad powiatowych właściwych powiatowych związków samorządowych. Do czasu ukonstytuowania się tych rad i dokonania wyborów wydziałów powiatowych funkcje tych organów wykonywać będą dotychczasowe organa powiatowych związków samorządowych (reprezentacyj powiatowych).

(4) Wybory do organów gromad, gmin wiejskich oraz miast na całym obszarze mocy obowiązującej ustawy niniejszej z zastrzeżeniami, wynikającemi z ustępów poprzednich, zostaną zarządzone niezależnie od upływu bieżącej kadencji obecnych organów w ciągu 12 miesięcy po wejściu w życie ustawy niniejszej. Wybory do organów powiatowych związków samorządowych zarządzone będą w ciągu dalszych 4 miesięcy.

Art. 97.

(1) W stosunku do zawodowych członków zarządów miejskich, którzy w dniu wejścia w życie ustawy niniejszej piastują mandaty na obszarze województw: pomorskiego i poznańskiego, postanowienia art. 2, 28 ust. (2) i art. 33 nie mają zastosowania. Bieżąca kadencja tych osób trwać będzie do czasu jej upływu w myśl postanowień, obowiązujących przed wejściem w życie niniejszej ustawy, albo wcześniej w razie wygaśnięcia mandatu lub rozwiązania stosunku służbowego stosownie do postanowień ustawy niniejszej lub ustaw szczególnych.

(2) Do osób, wymienionych w ustępie poprzednim, mają zastosowanie postanowienia art. 36 ust. (1) — (3), art. 38 ust. (1), (3), (6) i (7) oraz art. 55.

(3) Jeżeli dany związek samorządowy nie uregulował we własnym zakresie w drodze statutu sprawy zaopatrzenia emerytalnego swoich pracowników, w takim razie osobom, o których mowa w ust. (1), przysługuje prawo do trwałego zaopatrzenia emerytalnego według norm, mających zastosowanie do urzędników państwowych, przyczem pod uwagę powinny być wzięte lata służby na ostatnio zajmowanem stanowisku oraz lata służby poprzedniej, o ile te przed wejściem w życie ustawy niniejszej zostały zaliczone do wysługi emerytalnej albo podlegają takiemu zaliczeniu przy analogicznem zastosowaniu przepisów emerytalnych dla urzędników państwowych.

(4) Do podstawy wymiaru zaopatrzenia emerytalnego osób, o których mowa w ust. (1), w każdym razie wlicza się uposażenie gotówkowe, pobierane ostatnio w służbie czynnej, z wyjątkiem dodatku reprezentacyjnego, oraz świadczenia w naturze, o ile stanowią one część składową uposażenia na podstawie zatwierdzonych przez władzę nadzorczą uchwał właściwych organów gminnych.

(5) Osobom, wymienionym w ust. (1), które nie nabyły prawa do zaopatrzenia emerytalnego w myśl przepisów niniejszego artykułu, przysługuje prawo do jednorazowej odprawy z funduszów danego miasta w wysokości, określonej w art. 55 ust. (7).

(6) Uchyla się wszelkie dotychczasowe statuty i uchwały rad miejskich, sprzeczne z zasadami, wynikającemi z ust. (2) — (4). Zawodowym członkom zarządów miejskich, o których mowa w ust. (1), przysługuje prawo wyboru: korzystania, albo z norm dotychczasowych, o ile ich moc obowiązująca została zachowana, albo z postanowień niniejszego artykułu.

Art. 98.

(1) Z dniem wejścia w życie postanowień, zawartych w art. 96 ust. (2), na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego, zawodowi członkowie zarządów dotychczasowych gmin wiejskich (zawodowi sołtysi i ławnicy) po ich zniesieniu tracą mandaty. Osobom tym przysługuje prawo do trwałego zaopatrzenia emerytalnego, lub jednorazowej odprawy z funduszów nowopowstałej gminy wiejskiej, do której obszaru zostało włączone terytorjum gminy dotychczasowej.

(2) Do osób, o których mowa w ust. (1), mają zastosowanie przepisy art. 38 ust. (3) i (6), oraz art. 97 ust. (3) — (6).

(3) Właściwy wydział powiatowy może na wniosek zainteresowanej rady gminnej włożyć na właściwą gromadę zależnie od jej stanu majątkowego obowiązek jednorazowego, lub stałego udziału w wydatkach, wynikających z przyznania zaopatrzenia emerytalnego, lub jednorazowej odprawy osobom, o których mowa w ust. (1), o ile osoby te piastowały mandat zawodowego członka zarządu gminnego, na obszarze gromady przed jej powstaniem. Wysokość udziału gromady w powyższych wydatkach powinna odpowiadać stosunkowi ogólnej kwoty jej dochodów z majątku — do ogólnej sumy podatków bezpośrednich, przypadających nowopowstałej gminie z obszaru gromady w dniu wejścia w życie art. 96 ust. (2).

(4) Do zawodowych członków dotychczasowych gmin wiejskich, które nie są zniesione i stają się gminami w rozumieniu ustawy niniejszej, mają odpowiednie zastosowanie postanowienia art. 97.

ROZDZIAŁ 2.

Postanowienia końcowe.

Art. 99.

Dla ustalenia liczby mieszkańców w myśl postanowień ustawy niniejszej miarodajny jest ostatni urzędowy powszechny spis ludności.

Art. 100.

(1) Ustawa niniejsza nie ma zastosowania do wojewódzkich związków komunalnych na obszarze województw: pomorskiego i poznańskiego.

(2) Postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1930 r. o ustroju m. Gdyni (Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 630) pozostają nienaruszone.

Art. 101.

Ustawa niniejsza nie obowiązuje na obszarze województwa śląskiego.

Art. 102.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych, w odniesieniu do art. 12 ust. (6), art. 18 ust. (5), art. 19 ust. (7) i (8), w porozumieniu z Ministrem Skarbu, w odniesieniu zaś do art. 13 ust. (4) i art. 33 ust. (8), w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 103.

(1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia, następującego po jej ogłoszeniu.

(2) Postanowienia art. 72, 74, 79 i 87 wchodzą w życie z dniem ukonstytuowania się organów wiejskich, utworzonych w wykonaniu niniejszej ustawy.

(3) Z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej tracą moc wszelkie przepisy prawne, sprzeczne z jej postanowieniami. W szczególności tracą moc obowiązującą:

a) ordynacja powiatowa dla prowincji poznańskiej z dnia 20 grudnia 1828 r. (Zb. u. pr. z 1829 r., str. 3) z późniejszemi zmianami;

b) ordynacja wyborcza dla gmin, stanowiąca część B, ustawy z dnia 12 sierpnia 1866 r., obowiązującej w Królestwie Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o urządzeniu gmin i ordynacji wyborczej dla gmin (Dz. u. kr. Nr. 19), z późniejszemi zmianami;

c) ordynacja wyborcza dla gminy królewskiego stołecznego miasta Lwowa, stanowiąca część B. ustawy z dnia 14 października 1870 r. (Dz. u. kr. Nr. 79) z późniejszemi zmianami;

d) dekret Naczelnika Państwa z dnia 13 grudnia 1918 r. o wyborach do rad miejskich na terenie b. Królestwa Kongresowego (Dz. P. P. P. Nr. 20, poz. 58);

e) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25 czerwca 1919 r. o wyborach do tymczasowych rad miejskich (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 7, poz. 44);

f) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 31 stycznia 1920 r. o zmianie art. 94 ustawy gminnej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 11/54, poz. 180);

g) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodz dnia 25 marca 1920 r. o zmianie artykułu 66 ustawy miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 29, poz. 667);

h) rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 15 kwietnia 1920 r. o zmianie art. 14 ustawy miejskiej (Dz. Urz. Z. C. Z. W. Nr. 37/81, poz. 930);

i) rozporządzenie Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. o wyborach do sejmików powiatowych na obszarze b. Dzielnicy Pruskiej (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 492).

(4) Z dniem ukonstytuowania się nowych organów ustrojowych w poszczególnym związku samorządowym na obszarze b. zaboru rosyjskiego po wejściu w życie postanowień, zawartych w art. 96 ust. (4) niniejszej ustawy, traci moc obowiązującą w odniesieniu do powyższego związku ustawa z dnia 30 marca 1922 r. w przedmiocie przedłużenia okresu urzędowania organów samorządowych na obszarze b. zaboru rosyjskiego (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 225).

(5) W ustawie z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 747) wprowadza się następujące zmiany:

a) Artykułowi 9 nadaje się brzmienie następujące:

„1) Gminy wiejskie otrzymują udział 15%, a m. st. Warszawa 20% we wpływach z państwowego podatku dochodowego, przypisanego w tychże gminach, zaś powiatowe związki komunalne udział 15% we wpływach z państwowego podatku dochodowego, przypisanego w gminach wiejskich.

2) Postanowienia o państwowym podatku dochodowym, dotyczące komunalnego dodatku do tegoż podatku na rzecz związków komunalnych w b. zaborze pruskim, pozostają bez zmiany".

b) W art. 36 wprowadza się zmiany następujące:

w punkcie a) skreśla się wyrazy: „(w b. dzielnicy rosyjskiej także do gromad)", oraz wyrazy: „z wyjątkiem gmin miejskich w b. dzielnicy pruskiej, małopolskich gmin miejskich, liczących powyżej 15 tysięcy mieszkańców według ostatniego spisu ludności";

w punkcie b) skreśla się wyrazy: „gmin miejskich w b. dzielnicy pruskiej oraz małopolskich gmin miejskich, wymienionych pod a)";

punkt c) otrzymuje następujące brzmienie: „w stosunku do m. st. Warszawy i m. Gdyni oraz w stosunku do krajowych związków komunalnych — Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu".

Prezydent Rzeczypospolitej:
Prezes Rady Ministrów:
Minister Spraw Wewnętrznych:
Minister Skarbu:
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

Uzasadnienie szczegółowe.

Art. 91 ma na uwadze ustalenie nowej geografji gmin wiejskich na obszarze województw południowych i zachodnich. Zagadnienie to jest bardzo poważne i wymaga dłuższych prac przygotowawczych w terenie, zwłaszcza w województwach południowych, to też okres 18 — 30 miesięcy nie jest zadługi. Wysłuchanie opinji zainteresowanej ludności i właściwych reperezentacyj samorządowych jest konieczne w celu uniknięcia, a przynajmniej złagodzenia licznych zadrażnień i bolączek, jakie niewątpliwie zjawią się przy rozwiązywaniu całego splotu zagadnień w związku z wprowadzeniem gminy zbiorowej, jak zagadnień: geograficznych, gospodarczych, komunikacyjnych, finansowych, populacyjnych i t. d., a pozatem w celu opanowania momentów psychicznych, które są dość ważne wobec wieloletnich tradycyj i przyzwyczajeń ludności, zżytej z gminami jednowioskowemi oraz z siedzibą na miejscu władz gminnych.

Art. 97 i 98 służy potrzebie likwidacji stosunków służbowych zawodowych burmistrzów i wójtów oraz zawodowych ławników na obszarze województw zachodnich po wejściu w życie ustawy.

Inne postanowienia działu III mają na celu: wprowadzenie w życie ustawy, upoważnienia Ministra Spraw Wewnętrznych do wydania zarządzeń wykonawczych oraz przepisy derogacyjne. Wszystkie te postanowienia bliższych wyjaśnień nie wymagają.

Sprawy bieżące

SPRAWY SAMORZĄDOWE W NOWYM STATUCIE ORGANIZACYJNYM MIN. SKARBU.

W dniu 27 stycznia b. r. Rada Ministrów uchwaliła nowy statut organizacyjny dla Ministerstwa Skarbu.

Ministerstwo Skarbu dzieli się — według tego statutu — na 6 departamentów: I. Ogólny, II. Obrotu Pieniężnego, III. Budżetowo - Kasowy, IV. Ceł, V. Podatków i Opłat, VI. Akcyz i Monopolów oraz Biuro Personalne.

Z pośród wydziałów, wchodzących w skład powyższych departamentów, interesują związki komunalne następujące wydziały:

Wydział Kredytu Zagranicznego załatwia m. in. sprawy zagranicznych długów i wszelkiego rodzaju stosunków kredytowych związków komunalnych z zagranicą; do niego należą również sprawy nadzoru nad kredytem obligacyjnym i innemi zobowiązaniami dłużnemi na okaziciela, emitowanemi w kraju przez związki komunalne.

Do **Wydziału Polityki Kredytowej** należy m. in. nadzór nad organizacją działalności i polityką kredytową, emisyjną i lokacyjną banków komunalnych i komunalnych kas oszczędności.

Wydział Budżetów Związków Prawno - Publicznych załatwia sprawy skarbowości samorządu terytorjalnego oraz sprawy finansowe innych związków publiczno - prawnych.

Wśród zadań **Wydziału Kasowego** znajduje się współdziałanie w opracowaniu instrukcyj i przepisów rachunkowo - kasowych dla związków komunalnych.

Wydział Podatków Realnych i Danin Komunalnych m. in. załatwia — w porozumieniu z Departamentem Budżetowo - Kasowym — sprawy danin komunalnych.

KOMUNALNY PODATEK OD ELEKTRYCZNOŚCI I OD GAZU.

W związku z wejściem w życie ustawy z dn. 17 grudnia 1931 r. o państwowym podatku od energji elektrycznej (Dz. U. R. P. Nr. 112, poz. 880), która zniosła komunalny podatek od oświetlenia elektrycznego w lokalach z wyszynkiem alkoholu i w lokalach zabaw, a uprawniła większe miasta do wprowadzenia 25%-owego dodatku komunalnego do podatku państwowego od energji elektrycznej, powstała w niektórych miastach wątpliwość, czy poboru dotychczasowego samoistnego podatku mają one zaprzestać z dniem wejścia w życie powyższej ustawy, czy też mogą go jeszcze pobierać do końca roku budżetowego, na który to okres podatek ten miały zatwierdzony, oraz — czy przysługuje im nadal prawo poboru samoistnego podatku od oświetlenia gazowego.

W sprawie tej Ministerstwo Spraw Wewnętrznych reskryptem z dn. 27.I b. r. Nr. S. F. 34/1 udzieliło następującego wyjaśnienia:

Ustawa z dn. 17 grudnia 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 112, poz. 880) uprawniła określone w niej miasta do poboru dodatku komunalnego do państwowego podatku od energji elektrycznej, zarazem jednak z dniem 1.I.1932 r. uchyliła postanowienie, zawarte w ustępie 3 art. 12 ustawy z dn. 11.VIII.1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 747), według którego miasta mogły pobierać samoistny podatek od oświetlenia elektrycznego i gazowego w lokalach z wyszynkiem alkoholu i w lokalach zabaw, rozrywek i widowisk.

Z powyższego wynika, że z dniem 1 stycznia 1932 r. miasta straciły wogóle prawo pobierania podatku, określonego w ustępie 3 art. 12 ustawy z dn. 11.VIII.1923 r. i to bez względu na to, czy na podstawie ustawy z dn. 17.XII.1931 r. zyskały równocześnie prawo do wprowadzenia dodatku komunalnego do państwowego podatku od energji elektrycznej, czy czy też nie.

ZMNIEJSZENIE LICZBY EGZEMPLARZY UCHWAŁ FINANSOWYCH ZW. KOM., PRZEDKŁADANYCH WŁADZOM NADZORCZYM.

Ministerstwo Spraw Wewn. okólnikiem z dn. 21. I. b. r. Nr. 11 rozesłało wojewodom projekt rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych o częściowej zmianie rozporządzenia wykonawczego odnośnie do art. 39 ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych; projekt ten przesłany został równocześnie do ogłoszenia w Dz. U.

Zmiana polega na tem, że uchyla się obowiązek władz nadzorczych przedkładania wyższym instancjom władzy nadzorczej egzemplarzy zatwierdzonych przez nie uchwał finansowych związków komunalnych (w sprawach wprowadzenia podatków oraz w sprawach pożyczkowych i objęcia poręki) wraz z odpisami decyzyj zatwierdzających. Zmiana ta leży na linji akcji, podjętej dla usprawnienia administracji i ma na celu oszczędzenie zarówno związkom komunalnym, jak i władzom nadzorczym, pracy i kosztów, związanych z produkowaniem w kilku egzemplarzach uchwał finansowych i decyzyj zatwierdzających i z przesyłaniem ich różnym instancjom władzy nadzorczej.

Z tychże samych względów rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20 stycznia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 4, poz. 38) został uchylony obowiązek przedkładania przez wydziały powiatowe władzy wojewódzkiej budżetów związków komunalnych, których preliminarze podlegają zatwierdzeniu wydziału powiatowego. Przepis ten zamierza Ministerstwo rozszerzyć przez zwolnienie również i władz wojewódzkich od przesyłania Ministerstwu budżetów gmin miejskich z wyłączeniem budżetów miast powyżej 50.000 mieszkańców; budżety powiatowych związków komunalnych i miast ponad 50.000 mieszkańców byłyby przedkładane nadal.

Podobnież w projektowanem obecnie rozporządzeniu o zmianie przepisów o kasowości i rachunkowości związków komunalnych ma być uchylony obowiązek władz nadzorczych przedkładania wyższym instancjom władzy nadzorczej egzemplarzy sprawozdań rachunkowych związków komunalnych.

Zamiast przesyłania władzy wojewódzkiej egzemplarzy uchwał finansowych, budżetów i sprawozdań

rachunkowych wprowadzony byłby obowiązek wydziałów powiatowych sporządzania corocznie i przesyłania władzy wojewódzkiej wykazów ogólnych sum zatwierdzonych przez nie budżetów i zatwierdzonych względnie przyjętych do wiadomości uchwalonych stawek danin komunalnych oraz ogólnych sum sprawozdań rachunkowych związków komunalnych, podlegających nadzorowi wydziału powiatowego. Na podstawie tych wykazów oraz uchwał, budżetów i sprawozdań związków komunalnych, podlegających nadzorowi wojewódzkiej władzy nadzorczej, ta ostatnia sporządzałaby corocznie i przesyłała Ministerstwu Spraw Wewnętrznych ogólne zestawienia sum budżetów i sprawozdań rachunkowych związków komunalnych oraz wykaz stawek uchwalonych danin komunalnych z terenu całego województwa. Materjały te dałyby możność Ministerstwu Spraw Wewnętrznych sporządzania budżetów i sprawozdań rachunkowych związków komunalnych i stawek danin komunalnych, obejmujących obszar całego Państwa. Schematy zestawień, mających być sporządzanemi przez wydziały powiatowe i władze wojewódzkie zostaną wkrótce opracowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i przesłane wojewodom.

POPARCIE DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKÓW MŁODZIEŻY WIEJSKIEJ ZMIERZAJĄCEJ DO WYCHOWYWANIA SAMORZĄDOWEGO MŁODZIEŻY WIEJSKIEJ.

W sprawie powyższej p. Minister Spraw Wewnętrznych wydał do Wojewodów następujący okólnik z 4 lutego 1932 r. Nr. S.S. 4481:

„Niektóre związki młodzieży wiejskiej obejmują swą działalnością wychowawczą całokształt życia wsi. Związki te podejmują w ostatnich czasach akcję wychowania samorządowego młodzieży wiejskiej drogą: kursów, zjazdów, konferencyj, publikacyj, wycieczek do instytucyj samorządowych oraz przy pomocy innych ku temu celowi służących środków.

Z inicjatywy jednej z tych organizacyj Centralnego Związku Młodzieży Wiejskiej napisaną została przez Dyrektora Związku Powiatów Rzeczypospolitej Polskiej ś. p. Józefa Beka broszura p. t. „Młodzież wiejska w pracy z samorządem".

Broszura ta napisana w formie popularnej i zajmującej, ujmuje te prace samorządowe, w których koła młodzieży mogą brać czynny bezpośredni udział.

Biorąc pod uwagę, iż wyrabianie się kadr działaczy samorządowych może mieć duże znaczenie dla przyszłości samorządu w Polsce, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych prosi Pana Wojewodę o udzielenie jak najszerszego poparcia tym związkom młodzieży wejskiej, które w swej działalności uwzględniać będą wychowywanie samorządowe młodzieży.

Poparcie Pana Wojewody dla związków młodzieży wiejskiej wyrażać się powinno przez wpływanie na samorządy w kierunku:

a) preliminowania w budżetach odpowiednich sum na nagrody pieniężne i rzeczowe dla tych zespołów konkursowych młodzieży, które najlepiej i najekonomiczniej przeprowadzą określone zadania;

b) wskazywania związkom komunalnym rodzaju prac samorządowych, które mogłaby młodzież wykonywać, a tem samem zaprawiać się do pracy samorządowej;

c) udziału przedstawicieli związków komunalnych w odpowiednich komisjach związków młodzieży wiejskiej, mających na celu wychowanie samorządowe, przysposobienie rolnicze i t. p. cele.

URUCHOMIENIE CENTRALNEJ BIBLJOTEKI SEJMIKU WARSZAWSKIEGO.

Sejmik Powiatu Warszawskiego od dłuższego już czasu, utrzymywał bibljotekę, przeznaczoną przedewszystkiem dla szerokich warstw ludności wiejskiej.

W roku bieżącym bibljoteka powyższa została zreorganizowana w ten sposób, iż w Warszawie powstała centrala, która wysyła do poszczególnych miejscowości powiatu warszawskiego bibljoteki ruchome.

W dniu 14 lutego b. r. odbyło się otwarcie nowej siedziby Centralnej Bibljoteki Sejmiku Warszawskiego im. Stefana Żeromskiego, (w lokalu Centralnego Towarzystwa Rolniczego). O znaczeniu bibljoteki sejmiku warszawskiego świadczy fakt, iż już obecnie bibljoteki ruchome, znajdujące się w 27 miejscowościach liczą 1700 tomów.

Bibljoteka Centralna ogółem posiada 5 tysięcy tomów, a ilość ta będzie z roku na rok powiększana; przez to zwiększy liczbę bibljoteczek ruchomych.

ROLNICZA OŚWIATA POZASZKOLNA NA TERENIE WOJ. LUBELSKIEGO.

Uzupełnieniem rolniczej oświaty szkolnej jest na terenie woj. lubelskiego zakrojona na szeroką miarę akcja rolniczej oświaty pozaszkolnej, obejmująca starsze społeczeństwo t. j. samodzielnych gospodarzy i gospodynie oraz ogół młodzieży wiejskiej, nie mającej możności kształcenia się w szkole zawodowej.

Akcję powyższą prowadzi się drogą konkursów. O wynikach tej akcji świadczą poniższe zestawienia:

Wśród samodzielnych gospodarzy: w 1930 r. było 91 zespołów przy 587 jednostkach konkursowych — w 1931 r. — 243 zespoły przy 1835 jednostkach konkursowych. Tematami tych konkursów były: buraki, ziemniaki, pszenica, jęczmień, koński ząb i t. d.

Wśród młodzieży: w 1930 r. było 852 zespoły przy 5490 uczestnikach; w 1931 r. — 1219 zespołów z 8613 uczestnikami (tematy: prosięta, kury, buraki, ziemniaki, kukurydza, warzywa, kwiaty i inne).

Pracę powyższą prowadziły 4 organizacje młodzieży: Związek Młodzieży Wiejskiej „Siew" i „Wici" oraz Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej i Związek Strzelecki.

Wśród gospodyń: w 1930 r. było 9 zespołów przy 78 jednostkach konkursowych a w roku 1931 — 77 zespołów z 545 jednostkami konkursowemi (tematy: ogródki warzywne i zdrowie w chacie wiejskiej).

Prace te subwencjonowane były z funduszów Ministerstwa Rolnictwa i samorządów powiatowych.

ZDROWOTNOŚĆ PUBLICZNA NA TERENIE POWIATU CHRZANOWSKIEGO (WOJ. KRAKOWSKIE).

Akcja podniesienia zdrowotności na terenie powiatu chrzanowskiego w 1930/31 roku posuwała się dalej przez kontynuowanie głównie dwuch prac , wielkiej doniosłości dla powiatu — dalszą budowę szpitala powszechnego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego oraz oddanie do publicznego użytku i wprowadzenie w ruch Ośrodka Zdrowia i Opieki Społecznej w Chrzanowie. Budowa szpitala, zaczęta w 1929 roku, została w okresie sprawozdawczym doprowadzona prawie do końca. Gmach szpitala 3-piętrowy jest wykonany według najnowszych wymagań techniki i urządzeń zdrowotnych.

W wybudowanym gmachu, z funduszów powiatu i powiatowej Kasy Chorych, znajduje się pomieszczenie na 200 łóżek z oddziałem chirurgicznym i chorób wewnętrznych. Pawilon dla chorób zakaźnych ma być później wzniesiony.

Ośrodek Zdrowia i Opieki Społecznej został oddany do użytku w dniu 1 października 1930 roku, i prowadzi jak dotychczas 5 przychodni: przeciwgruźliczą, przeciwjagliczą, przeciwweneryczną, dentystyczną oraz stację opieki nad matką i dzieckiem.

Przychodnie Ośrodka udzielają miesięcznie przeciętnie około 2000 porad lekarskich a za pierwsze 5 miesięcy od otwarcia do końca roku budżetowego 1930/31 udzieliły porad:

przychodnia przeciwweneryczna	2539	porad,
„ przeciwjaglicza	2253	„
„ przeciwgruźlicza	1605	„
przychodnia dentystyczna	1114	porad,
stacja opieki nad matką i dzieckiem	801	„
Razem	8372	por.

GOSPODARKA DROGOWA NA TERENIE WOJEWÓDZTWA WARSZAWSKIEGO.

W roku budżetowym 1930/31 gospodarka drogowa na terenie województwa warszawskiego przedstawiała się następująco:

RODZAJ ROBÓT	DROGI			Razem	Uwagi
	państwowe	wojewódzkie i powiatowe	gminne		
Wybudowano nowych dróg bitych	—	64,074	81,467	145,541	klm.
Pogrubiono dróg bitych	93,115	167,172	—	260,287	„
Przebudowano jezdni na jezdnie kostkowe, asfaltowe i smołowo-betonowe	8,197	9,630	—	17,827	„
Wysmołowano jezdni	73,548	—	—	73,548	„
Wyżwirowano dróg gruntowych gminnych	—	15,961	69,440	85,401	„
Uporządkowano dróg gruntowych	—	124,563	201,506	326,069	„
Wybudowano nowych mostów	2,5	12,5	—	15,0	mtr. b
Przebudowano i naprawiono mostów	—	111,0	233,6	344,6	„
Zasadzono drzew	5,572	21,766	—	27,338	sztuk

Sprawy gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych

Moment celowości gospodarczej przy udzielaniu pożyczek.

Oprócz rozważania podstawowych warunków kredytu, jakiemi są termin, oprocentowanie i zabezpieczenie, instytucje kredytowe, mające na celu rozwój gospodarczy kraju wogóle, czy też jakiegoś węższego terenu — przy udzielaniu pożyczek powinny zwracać uwagę również i na to, by te pożyczki były zaciągane przez pożyczkobiorców na określone cele gospodarcze. Z drugiej strony instytucje finansowe o nastawieniu społeczno-gospodarczem chociaż jako główną wytyczną swej działalności kredytowej mają osiągnięcie możliwie najwyższego stopnia rozwoju gospodarczego kraju i podniesienie dobrobytu ludności, to jednak przy udzielaniu pożyczek nie mogą pomijać zasadniczych warunków kredytowych.

Każda więc pożyczka powinna mieć wyznaczone:

1) termin płatności, ażeby instytucja wiedziała, kiedy może mieć wpływy ze zwrotu pożyczek,

2) oprocentowanie, które zapewni pokrycie kosztów administrowania i uzyskania pewnej nadwyżki, którąby świadczyła o rozwoju instytucji, ale nie byłaby głównym celem jej istnienia i

3) zabezpieczenie, któreby gwarantowało, że pieniądze będą instytucji zwrócone.

Przedewszystkiem jednak powinien być ściśle oznaczony cel gospodarczy, na który udziela się pożyczki, a wspomniane trzy warunki kredytowe powinny być do niego odpowiednio dostosowane. Tak więc, gdy porównamy dwie pożyczki na dwa odmienne cele, to zawsze znajdziemy potem możliwość, a raczej nawet konieczność wyznaczenia różnych warunków kredytowych. Jako jaskrawy przykład weźmy dla porównania pożyczkę na kupno ziarna siewnego, która z natury swej nie może być wysoką i pożyczkę na kupno gruntu w wysokości połowy wartości szacunkowej tego gruntu. Pożyczka na kupno ziarna siewnego da swój efekt gospodarczy w postaci najbliższego plonu i z realizacji tego plonu powinna być spłacona. Z tej racji będzie ona pożyczką wybitnie krótkoterminową — kilku lub najwyżej kilkunastomiesięczną. Natomiast pożyczka na kupno gruntu w wysokości połowy wartości szacunkowej, a wiec pożyczka stosunkowo bardzo wysoka, nie może być spłacona z realizacji plonu jednego roku, tylko z realizacji plonów kilku, kilkunastu, a nieraz nawet i kilkudziesięciu lat, zależnie od tego, jakiego rodzaju jest dany grunt, stopień jego zagospodarowania it.d. Pożyczka wieą na ten cel powinna być tylko długoterminową. Jeżeli chodzi o oprocentowanie, to pierwsza pożyczka jako niezbyt wysoka i krótkoterminowa, może być obciążona większem oprocentowaniem, niż druga. Suma wypłacona instytucji przez dłużnika z tytułu procentów w pierwszym wypadku nie będzie duża, nawet przy wysokiej stopie procentowej, gdy natomiast w drugim wypadku przy dużej sumie i dłu-

gim terminie z oprocentowania będą tworzyły się duże sumy, znacznie obciążające gospodarstwo. Tak samo i zabezpieczenie musimy zastosować dla tych dwuch pożyczek różne. Pierwsza jako niezbyt wysoka i krótkoterminowa może być stosunkowo słabiej zabezpieczona, jednak dostatecznie mocno, ażeby zwrot pieniędzy był całkowicie zagwarantowany, a więc chociażby przez pobranie weksla z poręczeniami majątkowo odpowiedzialnych osób. Drugiej pożyczki jednak, jako wysokiej, a zwłaszcza długoterminowej w ten sposób zabezpieczyć nie można, bo w ciągu dłuższego czasu wystawca i poręczyciele wekslu mogliby wszyscy nietylko umrzeć, ale i ich stan majątkowy mógłby ulec znacznym zmianom. To też taką pożyczkę należałoby zabezpieczyć na samym kupowanym gruncie przez dokonanie odpowiedniego zapisu hipotecznego. W powyższym przykładzie mieliśmy różnice bardzo jaskrawo zarysowujące się we wszystkich warunkach pożyczek, gdyż za podstawę rozważań wzięliśmy pożyczki udzielone na cele, z których jeden wymaga kredytu krótkoterminowego, a drugi długoterminowego. Ale nawet w ramach kredytu krótkoterminowego mogą zachodzić wielkie różnice co do wyznaczania warunków, w zależności od celu pożyczki, szczególniej zaś warunku terminu płatności. Natomiast na warunek zabezpieczenia w danym wypadku przedewszystkiem wpływa stan majątkowy pożyczkobiorcy i jego poręczycieli oraz ich opinja, jako gospodarzy i płatników. Kierownictwo każdej instytucji finansowej o społeczno - gospodarczem nastawieniu — przy udzielaniu pożyczek powinno przedewszystkiem zapytywać zgłaszających się o pożyczki, na jaki cel chcą te pożyczki zaciągnąć i udzielać je dopiero wtedy, gdy uzna, że udzielenie tych pożyczek jest celowe i konieczne, warunki zaś wyznaczać odpowiednie do wskazanego celu. Na tem właśnie głównie polega umiejętność dobrego prowadzenia działalności pożyczkowej instytucji. Dobrze zaś prowadzona działalność pożyczkowa nietylko jest pożyteczna z punktu widzenia ogólno - gospodarczego, ale dodatnio również odbija się na ciągłości pracy samej instytucji, gdyż zapewnia jej zwrot wypożyczonych sum w terminach uprzednio wyznaczonych Przy wyznaczaniu odpowiednich terminów w zależności od celu pożyczki — normalnie nie powinna zachodzić potrzeba udzielenia prolongaty, gdyż pierwotny termin był wyznaczony z tem wyliczeniem, że pożyczka spełni swe przeznaczenie gospodarcze i do wyznaczonego terminu będzie mogła być wycofana przez pożyczkobiorcę z jego obrotu gospodarczego i zwrócona instytucji. Jeżeli jednak pożyczkobiorca zgłasza się o prolongatę, to znaczy, że albo 1) nie mógł osiągnąć efektu gospodarczego wskutek nieszczęśliwego wypadku, lub klęski żywiołowej, albo 2) nie osiągnął on jeszcze efektu gospodarczego, gdyż termin płatności był niewłaściwie mu przez instytucję wyznaczony, lub też że spekuluje na wytworzonych przez siebie płodach, i nie chce ich spieniężać, wreszcie że 3) osiągnął efekt gospodarczy, lecz posiadane pieniądze chce zużyć nie na spłatę pożyczki, lecz na inny cel gospodarczy. Naturalnie, że w pierwszym wypadku i częściowo w drugim pożyczkobiorcy należy udzielić prolongaty pożyczki, natomiast jeżeli chodzi o spekulowanie lub zużycie pieniędzy na inny cel gospodarczy, to raczej należałoby się ustosunkować negatywnie. Spekulowanie może wydać zupełnie odmienny wynik, niż ten, którego oczekuje pożyczkobiorca i nietylko nie ułatwić mu uregulowanie długu, ale wręcz utrudnić, natomiast zużycie pożyczki na inny — nowy cel gospodarczy powinno być raczej dokonane po spłacie uprzedniej pożyczki i po uzyskaniu nowej, której wysokość powinna być dostosowana do tej nowej potrzeby gospodarczej, a więc może być wyższa lub niższa, a bardzo rzadko w tej samej wysokości co poprzednia. Tak, czy inaczej należy tylko pamiętać, że przy prolongowaniu zasady jest żądanie spłaty choć małej części pożyczki, a to w celu przyzwyczajania dłużników do stosowania się do terminów płatności i dążenia do zmniejszania ich obciążeń, co we wszystkich instytucjach, udzielających kredytu, jest zawsze przestrzegane.

Gminne kasy pożyczkowo - oszczędnościowe w swej pracy w zakresie udzielania pożyczek i ich prolongowania spotykają się z poruszonemi zagadnieniami i będą dobrze i z pożytkiem pracowały o ile moment celowości gospodarczej będą stawiały na pierwszem miejscu i odpowiednio do niego dostosowywały warunki udzielanych pożyczek. Ten moment celowości gospodarczej specjalnie został nawet podkreślony w ustawodawstwie, dotyczącem gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych, a mianowicie w § 1 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 30.XII.1924 r., gdzie się mówi, że jednem z zadań tych kas jest uprzystępnienie ludności gmin wiejskich kredytu na cele gospodarcze oraz w § 24 Statutu Normalnego, gdzie został wyliczony cały szereg tych celów. To też powyższe rozważania przedewszystkiem są przeznaczone dla członków zarządów tych kas, gdyż oni w sprawach udzielania pożyczek decydują, przyczem nad warunkami i celem przeznaczenia tych pożyczek zastanawiać się powinni.

W. L.

GŁOSY CZYTELNIKÓW

Dlaczego gminy nie likwidują zobowiązań przedwojennych gminnych kas pożyczkowo-oszczędn.

Poruszona sprawa w Nr. 6 „Samorządu“ zlikwidowania zobowiązań przedwojennych gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych w artykule zatytułowanym „Jak zlikwidować zobowiązania przedwojenne kas gminnych“, jakkolwiek głęboko ujęta przez p. Długokęckiego, mojem zdaniem, nie trafiła nikomu z zainteresowanych do przekonania, ani też nikt podanym sposobem likwidacji kas nie został rozentuzjazmowanym.

Obecne zarządy kas gminnych i gminy widzą jasno, jak wielką krzywdą społeczną jest nieuregulowanie zobowiązań przedwojennych kas. Często bardzo bywa, że sieroty, dla których złożono do kas wkłady oszczędnościowe jako ich spłaty

majątkowe, poszły na służbę i obecnie żyją w nędzy wyjątkowej. Upominają się obecnie o zwrot wkładów, kołaczą daremnie do uczuć i sumień ludzi, którzy, według ich przekonania, mogą im przyjść z pomocą. Niestety, sprawa nie z winy gmin odwleka się w nieskończoność. Przed gminami, jak to widać było z przerachowań wierzytelności i zobowiązań przedwojennych kas dokonanych przez komisje likwidacyjne, działające na podstawie Rozp. I Min. Spraw Wewn. z dnia 24 czerwca 1926 roku, stanęło widmo deficytu. Chcąc zlikwidować kasę, każda prawie gmina, mimo posiadania przeciętnie 10.000 rubli kapitałów własnych, musiałaby dołożyć kilkanaście tysięcy złotych, rozkładając tę sumę na gminniaków w formie nowego podatku, a gdyby to było niemożliwe ze względu na ograniczenia prawne, musiałaby szukać jakiegoś nowego źródła dochodu nadzwyczajnego na pokrycie strat zlikwidowanej kasy. Każdy przyzna, że likwidacja taka żadną gminę nie zadowolni i odstręczy na długi okres od chęci likwidacji kasy. W imię jakich ideałów, gmina, nie kończąc na całkowitej utracie swego majątku, powstałego w kasie przez lat kilkadziesiąt z zysków kasy czy dotacji gminy, ma jeszcze nakładać nowe ciężary na swoich członków? Czy dlatego, ażeby uchronić 200 — 300 pożyczkobiorców od rzekomej ruiny, uchronić od krzywdy i dać pełne zadosyćuczynienie wkładcom?

Jeśli chodzi o wkładców — zgoda, trzeba im oddać co im się słusznie należy. Przyczyni się to do kapitalizacji wsi, oczyści atmosferę niedowierzania, otworzy wrota do obcych kas dla wkładców i ogromnie ułatwi pracę ich zarządom. Jeśli zaś chodzi o pożyczkobiorców, to, mojem zdaniem, zupełnie niesłusznie prawo lex Zoll bierze ich w obronę, rezygnując z pełnego przerachowania pożyczek, w zależności od okolic kraju, od 50 do 85%.

Wiemy z życia, iż z pożyczek w kasach korzystała w większych kwotach zorganizowana klika stojąca blizko urzędu gminy lub jej protegowani. Normalnie pożyczkobiorca bez protekcji korzystał w wysokości 100 — 200 rubli. Widać np. z ksiąg kasowych jednej kasy, że przewodniczący pożyczył sobie 1500 rubli, rachmistrz — 1000, członkowie zarządu — po 1000, ich bliżsi znajomi — po 500 — 600 rubli. Pożyczki te nie były zużyte na cele konsumcyjne, lecz zostały zużyte na kupno nieruchomości. Majątek pożyczkobiorców tem samem zwiększył się, a więc sprawiedliwą jest rzeczą by obecnie pożyczkobiorcy ci poświęcili część swych majątków na spłaty długów. Zda się nie są to wypadki sporadyczne, lecz praktykowane przez większość kas gminnych.

Wiemy również jakie były tranzakcje z pożyczkami na spłaty rodzinne. Oto przykład: ktoś miał zasądzoną sumę spłaty majątkowej 1000 rubli, którą miał złożyć do kasy na rzecz małoletnich spadkobierców. Przychodził do kasy, układał się z zarządem, jednego dnia podejmował pożyczkę i wpłacał wkładkę. Czyż obecnie nie powinien zwrócić w pełnej skali przerachowania,

By zachęcić gminy do likwidacji zobowiązań przedwojennych kas, trzeba je w tem zainteresować. By nie widmo deficytu kilkunastu tysięcy złotych stanęło przez oczyma zarządów gmin, lecz dopływ niewielkich kapitałów dla nowych kas z dawnych kapitałów własnych, był perspektywą likwidacji kasy. Tam zaś, gdzie kasa stoi gorzej, by przynajmniej gmina nie dokładała do tego interesu. Wszak żadna kasa pieniędzy w gotówce nie trzymała. Wkłady zostały rozpożyczone i pożyczkobiorcy powinni pożyczki zwrócić, przynajmniej w takiem przerachowaniu, by wystarczyło na zaspokojenie pretensji wkładców. Rozp. Prezyd. Rzecz. z dnia 14 maja 1924 roku w § 6 i 17 traktujące w nierównej skali przerachowanie wkładek i pożyczek, jakkolwiek może trudne do zmiany, winno być jednak znowelizowane, lub w jakiś inny sposób była dana możność kasom do wybrnięcia z tej sprawy bez żadnych ofiar. Przerachowanie wkładek i pożyczek winno być dokonane bezwarunkowo w jednakowej skali.

Nie wydaje mi się sprawiedliwym projekt tworzenia państwowego funduszu wyrównawczego na pokrycie strat dawnych gminnych kas z 25% corocznych czystych zysków obecnych gminnych kas, z zysków komunalnych kas oszczędności i należności Skarbu Państwa.

Obecne gminne kasy mają szerokie zadania społeczne, stojące przed niemi otworem. Żadna zapewne nie ma własnego, odpowiednio urządzonego lokalu. Wszak każdy przyzna, że lepiej byłoby, żeby w dobie obecnego kryzysu, gdy gmina o inwestycjach żadnych marzyć nie może, kasa z zysków pobudowała własny piękny dom, na swoje pomieszczenie, w którym możnaby umieścić salę odczytową, dom ludowy, bibljotekę, salę teatralną i t. d., gdzie mógłby być otwarty ośrodek oświatowy, zamiast chronić interesy prywatnych pożyczkobiorców dawnych kas, którzy na pożyczkach zrobili interes. Jak również kasy komunalne nie są zainteresowane ani też Skarb Państwa wydawania na ten cel pieniędzy. Przy likwidacji kas winno być hasło: każda kasa sama sobie radzi! Źle się dzieje, że sprawa ta, tak czy inaczej dotychczas nie została uregulowana. Lata mijają, pokolenia wymierają i corocznie gorzej będzie zlikwidować kasy. Majątki przechodzą z rąk do rąk. Często pożyczek żadną siłą i po najmniejszej skali przerachowania nie ściągnie się, gdyż nie będzie od kogo i co ściągać.

Dlatego czas woła: przystąpmy jaknajprędzej do zlikwidowania dawnych przedwojennych kas bez szkody dla interesu publicznego gmin, wkładców i bez przywilejów dla pożyczkobiorców.

Jan Kość
Sekretarz gminy Wysokie pow. zamojskiego.

Wiadomości zagraniczne

WYDATKI RZESZY NIEMIECKIEJ I ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH NA POMOC DLA BEZROBOTNYCH. Dr. Syrup, prezes państwowego zakładu dla pośrednictwa pracy i zabezpieczenia na wypadek bezrobocia, ogłosił w organie urzędowym Ministerstwa pracy Rzeszy Niemieckiej szereg ciekawych danych, dotyczących pomocy dla bezrobotnych, udzielonej przez Rzeszę i związki komunalne w ciągu 12 miesięcy t. j. od grudnia 1930 r. do listopada 1931 r. W ciągu tych 12 miesięcy przeciętna liczba bezrobotnych, zarejestrowanych w poszczególnych urzędach pośrednictwa pracy, wynosiła 4.409.378. Należy równocześnie zaznaczyć, że całe rzesze bezrobotnych, nie posiadających żadnych uprawnień do pobierania zasiłku, nie rejestrowało się w powyższych urzędach. Jeśli do powyższej liczby dodamy jeszcze członków rodziny, to w końcu listopada 1931 r. w Niemczech było 9 miljonów ludzi, dotkniętych klęską bezrobocia, a w końcu grudnia 1931 — 10 miljonów, gdyż liczba bezrobotnych znacznie się powiększyła.

Z liczby 4.409 miljonów bezrobotnych 15,1% nie otrzymywało żadnego zasiłku. (664.000 osób), 84,9% (3.745 miljonów) otrzymywało zasiłki z następujących zródeł: 47% (1.752 miljonów osób) z tytułu zabezpieczenia na wypadek bezrobocia, 26% (975 tys. osób) z tytułu opieki kryzysowej (1/5 tej opieki ponoszą gminy, a 4/5 państwo), wreszcie 27% z tytułu opieki społecznej, której koszty ponoszą całkowicie związki komunalne.

W ciągu omawianego okresu na pomoc dla bezrobotnych wydał państwowy zakład kwotę 1.436 miljonów marek, Rzesza 801 miljonów, a związki komunalne 736 miljonów marek — razem 2.973 miljonów marek.

Ponieważ w ostatnich miesiącach liczba bezrobotnych szybko wzrasta i w najbliższym czasie według obliczeń wyniesie przypuszczalnie 6 miljonów osób, przeto wydatki związków komunalnych mają tendencję wzrostu. Według obliczeń centralnych zrzeszeń samorządowych wydatki komun na cele opieki kryzysowej i opieki społecznej w roku budż. 1931/32 przekroczą znacznie kwotę 1 miljarda marek.

FINANSE ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH W NIEMCZECH po wydaniu rozporządzeń z mocą ustawy, które miały na celu zrównoważenie budżetu Rzeszy, krajów związkowych i związków komunalnych, kształtują się nadal niepomyślnie. Przedostatnie rozporz. Prezydenta Rzeszy przewidywało dla związków komunalnych pomoc z funduszów Rzeszy na cele opieki społecznej nad bezrobotnymi, którzy po wyczerpaniu ustawowych świadczeń stali się ciężarem swych gmin. Pomoc

ta okazała się fikcyjną, gdyż przez skrócenie czasokresu ustawowych świadczeń na wypadek bezrobocia, przez podwyższenie na dłuższy czas opłacania 1/5 części na rzecz opieki kryzysowej i przez skasowanie funduszów krajowych na pomoc dla związków komunalnych — te ostatnie straciły przeszło 100 miljonów marek. W połowie października 1931 r. obliczano, że łączny deficyt związków komunalnych wyniesie w roku budż. 1931/32 od 400 — 425 miljonów marek.

Ostatnie rozporz. Prezydenta Rzeszy z mocą ustawy z dn. 8 grudnia 1931 r. wpłynie na zmniejszenie się wydatków komunalnych do końca roku budżetowego następująco: o 47 miljonów marek wskutek obniżenia płac i wynagrodzeń urzędników i pracowników komunalnych, około 8 milj. wskutek zmniejszenia stawek bezrobotnym, 25 milj. wskutek zniżenia stopy procentowej, 10 milj. oszczędności na wydatkach rzeczowych wskutek obniżenia cen, zwiększenie podatku obrotowego o 30 miljonów oraz 15 miljonów z tytułu częściowego zniesienia odroczeń podatków realnych — razem około 135 miljonów marek. Dochody komun zmniejszą się natomiast o 3 milj. marek wskutek zniesienia podatku od wód mineralnych, a ponadto należy się liczyć ze zmniejszonemi wpływami z podatku dochodowego i od towarzystw sprawozdawczych o jakie 40% w porównaniu z rokiem 1930. Z tych względów należy się spodziewać niedoboru do końca roku budż. 250 — 275 miljonów marek, co łącznie z poprzednio spodziewanym niedoborem uczyni 650 — 700 miljonów marek

ZNIŻKA CEN A SAMORZĄD. Ostatniem rozporz. Prez. Rzeszy z mocą ustawy stworzono urząd komisarza Rzeszy dla czuwania nad kształtowaniem życia Reichskommissar für Preisüberwachung). Do zadania komisarza należy czuwanie, by kupcy i wogóle sprzedający towary obniżyli ceny do norm, przewidzianych w rozporządzeniu. Dla ułatwienia kontroli we wszystkich sklepach i na wystawach sklepowych muszą być wywieszone cenniki. Ostatnio komisarz Rzeszy zwrócił się do związków komunalnych z prośbą o współpracę w dziedzinie jego poczynań, podkreślając, że do rozwiązania tak trudnego problematu nadają się przedewszystkiem władze samorządowe. Zaleca zatem, by władze samorządowe wrazie zauważenia szkodliwego kształtowania się cen oraz dużą rozpiętość cen występowały z inicjatywą usunięcia tych niedomagań na drodze pertraktacyj z zainteresowanymi, a ingerencja jego nastąpiłaby dopiero w tym wypadku, gdyby pertraktacje nie dały pozytywnych rezultatów. Wreszcie wydaje polecenie, by w większych miastach i gminach sprawę czuwania nad kształtowaniem się cen przekazano jednemu z członków zarządu miasta, któremu gotów jest przekazać na danym terenie swe uprawnienia.

Sprawa obniżenia taryf miejskich w związku z ogólną zniżką cen była przedmiotem konferencji między komisarzem Rzeszy, a niemieckim związkiem miast. Obniżenie taryf miejskich, zwłaszcza taryf przedsiębiorstw komunikacyjnych, jest tem trudniejsze, że w taryfach tych kryje się podatek spożywczy, przeznaczany przez komuny na utrzymywanie wzrastającej ciągle rzeszy bezrobotnych. Ponieważ wydatki na płace odgrywają w przedsiębiorstwach komunikacyjnych dużą rolę, więc wobec obniżenia płac związki komunalne chętnie zgodziłyby się na obniżenie taryf przewozowych, o ile Rzesza przyszłaby im z wydatniejszą pomocą w utrzymywaniu bezrobotnych. Jeśli chodzi o inne zakłady zaopatrywania, jak np. wodociągi, gazownie, elektrownie, to i w tych wypadkach koszty produkcji uległy zmianie (wskutek zniżki cen na węgiel oraz wskutek obniżenia płac, jednakże poprzednie rozporządzenie Prez. Rzeszy z dn. 6.X.1931 r. przewiduje podwyższenie taryf tych zakładów,a wpływy, uzyskane z podwyżki mają być przeznaczone na akcję regulacji zadłużenia krótkoterminowego danego związku komunalnego.

Z powyższego widzimy, że masowa fabrykacja różnych rozporządzeń i przepisów, niedostatecznie przemyślanych doprowadza do coraz większego chaosu i w końcu stwarza się błędne koło, z którego nie można znaleźć wyjścia.

ZAŁAMANIE SIĘ GOSPODARKI MIASTA STEYR W AUSTRJI. Cały numer 2-gi czasopisma „Ossterreichische Gemeinde - Zeitung“ jest poświęcony miastu Steyr, które wskutek kryzysu znalazło się wprost w rozpaczliwym stanie. Ludność tego miasta, liczącego 22.000 mieszkańców, znajdowała pracę w hutach. Obecnie drobny procent mieszkańców zarobkuje, a 11.750 osób znajduje się na utrzymaniu miasta, a więc 53.4% mieszkańców. Wydatki na cele opieki społecznej wynoszą 466.700 szylingów t. j. 27,9% wszystkich wydatków niezbędnych, a więc kwota zbyt nikła na utrzymanie przeszło połowy mieszkańców miasta. Mimo tak rozpaczliwego położenia rząd nawet w pomyślniejszych latach nie troszczył się o los tego miasta, zamieszkałego głównie przez ludność robotniczą, o czem świadczą daremne zabiegi 43 delegacyj, które udawały się w ostatnich 5-ciu lat z prośbą do rządu o pomoc. Zadłużenie miasta na dzień 31.XII.1931 r. wynosiło 3.350.715 szylingów, podczas gdy wykonanie budżetu w najpomyślniejszym roku t. j. w 1929 wynosiło 2.363.470 szylingów. W preliminarzu na 1932 r. wydatki wynoszą 2.444.400 S. przy dochodach preliminowanych 1.486.500 S., deficyt zatem wynosi 957.900 S.

Ostatnią deską ratunku miasta, starającego wszelkiemi siłami utrzymać się na powierzchni — jest mająteczek miasta o obszarze 212 morgów, który zamierza wystawić na loterję. Projektuje się wypuszczenie losów loteryjnych po 2 szylingi i z tego źródła miasto spodziewa się wpływów około 2 miljonów szylingów, gdyż chętnych wygrania majątku za 2 szylingi napewno nawet w dzisiejszych czasach kryzysowych nie zabraknie. Jednakże sprawa ta musi być uregulowana w drodze ustawodawczej, gdyż ustawodawstwo austrjackie nie przewiduje możności wypuszczania na loterję nieruchomości. Ponieważ starosta krajowy w swoim czasie odnosił się do powyższego projektu bardzo życzliwie, więc miasto ma nadzieję, iż uda mu się przeprowadzić loterję po wydaniu odpowiedniej ustawy.

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(notowanie na giełdzie warszawskiej w dn. 17. II. 1932)

1 dol. St. Zjedn. — 8.92 zł. — 8.89 zł.
100 frank. szwajc. — 174.61 — 173.75 zł.
1 funt. szterl. — 30.86 — 30.56 zł.
100 frank franc. — 35.25 zł. — 35.07 zł.

PAPIERY PROCENTOWE.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dniu 17. II. 1932 r.)

4 proc. pożyczka inwestycyjna 89.00 zł. 3 proc. poż. państw. budow. 33.00 zł. 4 proc. państwowa poż. premjowa dolarowa zł. 45.75, 8 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 94 zł. (w złotych w złocie = 161.68 zł. obieg.). 8 proc. obligacje Banku Gospodar. Krajowego 94 zł. w zł. w złocie = 161.68 złotych obieg.) 7 proc. Listy Zastawne Banku Gospodarstwa Krajowego 83.25 zł. 7 proc. obligacje Banku Gospod. Krajow. 83.25 zł. 8 proc. Listy Zastawne Banku Rolnego 94.00 (w złotych w złocie = 161.68 złotym obiegowym). 7 proc. Listy Zastawne Bank Roln. 83.25 zł. 4½ proc. Listy Zastawne Ziemskie—41.00 zł. 8% obligacje Polskiego Banku Komunalnego III i IV em. — 93 zł. 4½ % Listy Zastawne m. Warszawy 44.00 zł. 8 proc. Listy Zastawne m. Warszawy 63.50. 8 proc Listy Z. m. Piotrkowa 56.20 8% Listy Zastawne m. Łodzi 61.00 zł., 8 proc. Listy Z. m. Lublina 57.50. 8 proc. Listy Z. m. Częstochowy 55.60. 8% L. Z. m. Kielc 52.50 Akcje Banku Polskiego 99.50 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg franko stacja załadowania)

W dn. 10. II. 1932 r. Warszawa:

Żyto 23.50 — 23 zł.
Pszenica 23.50 — 25 zł.
Jęczmień 21.50 — 24.00 zł.
Owiec 20.50 — 22.00 zł.

NABIAŁ.

(W dniu 4. II. 1932 r. Warszawa)

Mleko niezbierane: Cena za 1 litr. mleka w hurcie 0.30 zł.
Masło: za 1 kg. w hurcie: wyborowe luksusowe 3.80 zł., mleczarskie deserowe II gat. 3.20 zł., mleczarskie solone 3.40 zł., osełkowe 2.80 zł.
Ceny masła w detalu rozumieją się o 15 % więcej cen hurtowych
Jaja świeże za sztukę 0.13 zł.

Poradnik samorządowy

1. Pytanie: urząd gminy Jastków pow. lubelskiego zapytuje, czy mandaty członków Sejmiku Powiatowego wygasają na wypadek rozwiązania Rady gminnej?

Odpowiedź: mandaty wygasają, bowiem kto przestaje być radnym gminnym, traci bierne prawo wyborcze do sejmiku powiatowego (p. art. 12 dekretu z dnia 4.II.1919 r. Dz. Pr. P. P. Nr. 13, poz. 141 oraz art. 4 dekretu z dnia 5.XII.1918 r. Dz. P. P. P. Nr. 19, poz. 51). Stanowisko to nie jest poddawane w wątpliwość przez nikogo, a rozwinięte w okólniku Nr. 212 Min. Spraw Wewn. z dnia 13.III.1919 r. (Dz. Urzęd. M. S. W. Nr. 21, poz. 267).

2. Pytanie: jeden z urzędników powiatowych województwa lubelskiego zapytuje:

1) kto obowiązany jest pokrywać koszty leczenia za pracownika (sługę) drobnego rolnika i na jakiej podstawie?

2) jakie opłaty stemplowe trzeba pobierać od petentów, gdy składają podanie o kartę rowerową i gdy dostają na rękę karty rowerowe?

Odpowiedź: 1) obowiązek ten ciąży na pracodawcy, w myśl postanowień art. 565 i n. rozdziału IX: „o najmie sług i o wzajemnych obowiązkach panów i sług" ustawy z dnia 24.V.1860 r. o zasadach wiejskich w Królestwie Polskiem (p. uwagi do art. 1780 kodeksu cywilnego).

2) wyjaśnia to wyczerpująco okólnik Nr. 14 Min. Spraw Wewn. z dnia 26 stycznia 1932 r., opłata stemplowa wynosi 3 złote.

3. Pytanie: urząd gminy Czartorysk powiatu łuckiego zapytuje czy pracodawca obowiązany jest pokryć koszta leczenia za swego robotnika.

Odpowiedź: na obszarze województw wschodnich obowiązek ten ciąży na podstawie przepisów specjalnego dodatku („priłożenja") do rosyjskiej ustawy rolnej (zbiór Praw Ces. Ros. t. XII cz. 2 str. 474 i n. wydanie r. 1906). W myśl art. 32 tego dodatku pracodawca obowiązany jest odesłać swoim kosztem chorego robotnika do szpitala; w myśl art. 45 zwrócić robotnikowi koszta leczenia w szpitalu. Wolny jest od tego obowiązku, gdy udowodni w przewodzie sądowym, że choroba powstała z powodu nieudolności, czy niestrożności robotnika lub z przyczyn nieprzewidzianych.

H. i P.

Komunikaty

SEKRETARJAT
STUDJUM ADMINISTRACJI KOMUNALNEJ

przy Wydziale Nauk Politycznych i Społecznych Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, podaje do wiadomości, że **dnia 27 lutego 1932 r.**, a nie 15 lutego, jak było projektowane zostaje uruchomiony kolejny XI Kurs Studjum dla pracowników samorządowych.

Program Kursu Studjum na grupie A. i B. obejmuje między innemi następujące przedmioty:

Część ogólna programu:

1. Historja Ustroju Polski,
2. Prawo konstytucyjne,
3. Prawo cywilne,
4. Prawo karne,
5. Prawo administrac. z ustr. władz skarbowych,
6. Nauka o społeczeństwie,
7. Geografja gospodarcza Polski,
8. Ekonom. pol. i Pol. ekonom.

Umiejętności praktyczne:

1. Rachunkowość komunalna,
2. Biurowość,
3. Język polski,
4. Statystyka stosowana,
5. Gminne kasy pożycz.-oszcz.,
6. Prawo urzędnicze,
7. Akta stanu cywilnego i ew. ruchu ludności,
8. Wychowanie fizyczne,
9. Sprawy wojskowe.

Przedmioty samorządowe:

1. Ustrój samorządu,
2. Skarbowość ogólna,
3. Skarbowość komunalna,
4. Budżet komunalny,
5. Polityka komunalna.

Polityka komunalna obejmuje poza wykładem teoretycznym oraz zajęciami praktycznemi cały szereg przedmiotów monografji, mających na celu pogłębienie samego zagadnienia, jak: Teorję polityki komunalnej, ubezpieczenia w samorządzie, spółdzielczość, szkolnictwo, przedsiębiorstwa komunalne, rolnictwo, zdrowie publiczne, opiekę społeczną, drogi, regulację miast, politykę gruntową i rozbudowę miast, prawo budowlane i t. d.

Kurs XI Studjum trwać będzie do 10 lipca r. b. Warunki zapisu są następujące:

I. Dla grupy A. (dla pracowników samorządu miejskiego i ziemskiego) conajmniej 6 klas szkoły średniej, oraz trzy lata praktyki na stanowisku referendarskiem, albo podreferendarskiem.

II. Dla grupy B. (dla pracowników samorządu wiejskiego) conajmniej 4 kl. szkoły średniej albo 7 klas szkoły powszechnej oraz 3 lata praktyki na stanowisku referendarskiem lub podreferendarskiem.

Od kandydatów, posiadających wyższe kwalifikacje ogólne, będzie wymagana mniejsza liczba lat pracy.

Kandydaci, nieposiadający przy zapisie pełnych kwalifikacyj, mogą być przyjęci na podstawie egzaminu wstępnego, albo z przedmiotów ogólnych (Historja, Geografja Polski), albo z przedmiotów samorządowych. (Ustrój samorządowy i zakres jego działalności).

Opłata na kursie A. wynosi 300 zł., — na Kursie B. 150 zł., płatne zgóry przy zapisie.

Kandydaci winni składać: podanie, życiorys własnoręcznie napisany, odpis świadectw: szkolnego i pracy oraz metrykę urodzenia i 2 fotografje.

Słuchacze będą mogli korzystać z BURSY i JADŁODAJNI Akademickiej, znajdującej się na miejscu w gmachu Wolnej Wszechnicy Polskiej, Opaczewska 2-a.

Wydawca: „Samorządowy Instytut Wydawniczy sp. z o. o. w Warszawie". Redaktor odp. Franciszek Grela.